

ΤΑΞΗ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ:

ΤΙΤΛΟΣ: «ΘΕΜΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ»

Συγγραφική ομάδα : Μάριος Π. Μπέγζος, Αθανάσιος Ν. Παπαθανασίου

Εκδοτικός Οίκος: Ο.Ε.Δ.Β. (2006^Z)

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ:

Εισαγωγικές διευκρινίσεις για τον εκπαιδευτικό:

- **Η Φιλοσοφία του Αναλυτικού:**

Το τρέχον Αναλυτικό υπηρετεί συνδυαστικά το *Αναδομητικό* και το *Ανθρωπιστικό* Μοντέλο Ανάπτυξης Προγραμμάτων.

- **Η σχέση του Αναλυτικού και της Ιδεολογίας:**

Το Αναλυτικό είναι «*Ιδεολογικό, κοινωνιολογικό και πολιτικό κείμενο*¹» η σχέση του Αναλυτικού με το συγκεκριμένο Αξιών σε τοπικό επίπεδο ορίζεται από το Κείμενο της Επιτροπής (2008: 3) ως ακολούθως: «*Τα παιδιά της ελληνοκυπριακής κοινότητας ενισχύονται για να διαμορφώσουν αυτόνομα και με αυτοπεποίθηση την ταυτότητά τους εθνική, θρησκευτική, πολιτισμική,*

¹ Κουτσελίνη, Ι.Μ. (2001). *Αναλυτικά Προγράμματα, Θεωρία- Έρευνα- Πράξη*. Lythrodondas Press: Λευκωσία

*μαθαίνοντας ταυτόχρονα να σέβονται τα διαφορετικά χαρακτηριστικά της ταυτότητας των άλλων κοινοτήτων της Δημοκρατίας της Κύπρου, καθώς επίσης των συμμαθητών και συμμαθητριών τους που κατάγονται από άλλες χώρες. Για τα παιδιά με διαφορετική καταγωγή **υπάρχει πρόνοια** ώστε να μπορούν επίσης να αναπτύσσουν ολόπλευρα τη δική τους ιδιαίτερη ταυτότητα».*

▪ **Οι πυρηνικές Γνώσεις :**

Πρόκειται για σύνολο πυρηνικών εννοιών, πληροφοριών, νοητικών σχημάτων, στάσεων, δεξιοτήτων κατανόησης και εμπέδωσης, διαθέσεων ή στρατηγικών οργάνωσης των κυρίαρχων εκείνων εννοιών που θεωρούνται ουσιώδεις για τη διδασκαλία του μαθήματος και που ταυτόχρονα παρέχουν τα εφόδια για τη μετέπειτα ένταξη του σημερινού μαθητή- αυριανού πολίτη στην κοινωνία.

Εννοιολογικός πυρήνας για το μάθημα των Θρησκευτικών, το πολυσύνθετο περιεχόμενο της θεολογίας του **«κατ'εικόνα»**. Ανάπτυξη από την Α΄ Δημοτικού μέχρι και την Γ΄ Λυκείου με άξονα διαβάθμισης τα στάδια Συναισθηματικής, Γνωστικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης των μαθητών στους οποίους απευθυνόμαστε. Θα παρατηρήσετε πως στο σχεδιασμό του παρόντος Αναλυτικού δεν τίθενται Ειδικοί Διδακτικοί Στόχοι σε κάθε διδακτική ενότητα.

Οι Ε.Δ.Σ. τίθενται από το διδάσκοντα και απορρέουν από το δίπολο:

- Πυρηνικές Γνώσεις : Έννοιες- Δεξιότητες- Στάσεις και Αξίες
- Γενικοί Διδακτικοί Στόχοι του μαθήματος για τη Γ΄ Λυκείου.

▪ **Το στοιχείο της Αξιολογής Γνώσης ως στοιχείο της Συνέχειας:**

Συγγραφή: Παπαδοπούλου Λιάνα/ Λειτουργός Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Η δυναμική της *προϋπάρχουσας γνώσης* (τι γνωρίζει δηλαδή ο μαθητής από τα προηγούμενα χρόνια ή μαθήματα για το θέμα) σε συνάρτηση με τη *νεοαποκτηθείσα* (τα νέα δεδομένα που εμπλουτίζουν τα προηγούμενα) και τη *μετασχηματιστική* (τα νέα εφόδια ως σύνθεση των δύο προηγούμενων προϋποθέσεων) συνθέτουν την Αξιόλογη Γνώση. Η σύνθεση πραγματοποιείται μέσω του εννοιολογικού δεσίματος στη βάση δόμησης **Προ+ Κατά +Μετά = Αξιόλογη Γνώση** ως μετασχηματιστική συνέχεια στάσης ζωής. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στη διασύνδεση του θέματος με τη ζωντανή καθημερινότητα και τις συνεπαγωγές της (Αναδομητικό Αναλυτικό) σε τοπικό και σε παγκόσμιο επίπεδο διάδρασης προσώπων (Ανθρωπιστικό Αναλυτικό).

Η συμφωνία Γενικού Σκοπού του Μαθήματος των Θρησκευτικών και των Ειδικών Στόχων των Διδακτικών Ενοτήτων:

Γενικός Σκοπός για τη Γ΄ Λυκείου ορίζεται *«Η Ψυχοσωματική μοναδικότητα του ανθρώπινου προσώπου στη δυναμική σχέση της με το ανθρωπογενές, το φυσικό και το ψυχολογικό περιβάλλον, τον πολιτισμό και το Θεό».*

Η συμφωνία μεταξύ Σκοπού και Στόχων επιτυγχάνεται μέσα από την πολλαπλή επίτευξη του συγκερασμού:

α) της πυρηνικής έννοιας *«κατ' εικόναν»* και β) την προώθηση της αλληλοπεριχωρητικής οριζόντιας (κοινωνικής) και κατακόρυφης (θεολογικής) σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο, επικοινωνίας προσώπων.

Η Ειδική Στοχοθεσία- τηρούμενων των παραπάνω παιδαγωγικών αρχών ως προϋποθέσεων, επαφίεται στην επιστημονική ευελιξία του διδάσκοντα.

Η συμφωνία του Γενικού Σκοπού του Μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου με τη Φιλοσοφία της Επιτροπής Αναδόμησης Αναλυτικών του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας:

Όσον δε αφορά στη συμφωνία του Γενικού Σκοπού του Μαθήματος των Θρησκευτικών για την Τρίτη Λυκείου - όπως αυτός σκιαγραφείται δια των Πυρηνικών Εννοιών που έχουμε προκαθορίσει - με τη γενική Φιλοσοφία της Επιτροπής Αναδόμησης Αναλυτικών του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας, η Επιτροπή επισημαίνει στο Προοίμιο της Πρότασής της προς το Συμβούλιο Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης (Δεκέμβριος 2008) πως:

« Αφετηρία της προσέγγισης αποτελούν ο σεβασμός του προσώπου κάθε παιδιού και η αφοσίωση στα ανθρώπινα δικαιώματα».

❖ **Πηγή:** *Αναλυτικό Πρόγραμμα για τα δημόσια σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας, (2008) σελίδα 4*

Στόχος, όπως επισημαίνεται δια του ίδιου Κειμένου², το Δημόσιο «Δημοκρατικό Σχολείο», το οποίο περιγραφικά αποδίδεται δια του ακόλουθου Λειτουργικού Ορισμού:

«Δημοκρατικό σχολείο» σημαίνει ένα σχολείο στο οποίο φοιτούν μαζί όλα τα παιδιά -ανεξάρτητα από οποιαδήποτε ιδιαιτερότητα μπορεί να έχουν- για να προετοιμαστούν για το κοινό τους μέλλον. Σημαίνει επιπλέον ένα σχολείο, στο οποίο κανένα παιδί δεν αποκλείεται από την απόκτηση όλων των εφοδίων που χαρακτηρίζουν ένα μορφωμένο άνθρωπο».

Πληροφοριακά για τον εκπαιδευτικό:

² Αναλυτικά Προγράμματα για τα Δημόσια Σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας, σελίδα 5.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΣΕ ΜΙΚΡΟΕΠΙΠΕΔΟ : Σε Επίπεδο σχολικής τάξης

Διατυπώνονται:

Ο Γενικός Σκοπός του μαθήματος

Ο Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Οι Πυρηνικές Γνώσεις της Διδακτικής Ενότητας που αφορούν σε: Έννοιες- Πληροφορίες- Στάσεις- Δεξιότητες (ανάλογα με το/τα είδη Α.Π. που επιλέγω).

Μέσα και υλικά διδασκαλίας

Διδακτική μεθοδολογία- στρατηγικές με βάση τους Άξονες Οργάνωσης Αναλυτικού Προγράμματος: Άξονες οργάνωσης: 1) Το πρόβλημα 2) Το Περιεχόμενο/Η πληροφορία 3) Οι έννοιες 4) Οι δεξιότητες 5) Το ενδιαφέρον

Εναλλακτικές Μορφές διδασκαλίας

Αξιολόγηση

Ο Γενικός Σκοπός του Μαθήματος για τη Γ' Λυκείου:

«Η Ψυχοσωματική μοναδικότητα του ανθρώπινου προσώπου στη δυναμική σχέση της με το ανθρωπογενές, το φυσικό και το ψυχολογικό περιβάλλον, τον πολιτισμό και το Θεό».

1/25. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: «Συζήτηση για τον Άνθρωπο με αφορμή ένα κείμενο» Ι. Χρυσοστόμου P.G. 52, 404A- 411B

1. Άξονας οργάνωσης Ενότητας η Πληροφορία- Περιεχόμενο³: Οργανώνω δηλαδή τη διδασκαλία ως εξής: προσχεδιάζω ως εκπαιδευτικός τις πυρηνικές έννοιες και δημιουργώ με αυτές κατάλογο πληροφοριών (βλέπε σημείο 3.1). Συσχετίζω δηλαδή έννοια- πληροφορία, στοχεύοντας σε αντίστοιχη δραστηριότητα εμπέδωσής τους. Με ενδιαφέρει η καταλληλότητα των δραστηριοτήτων ως προς τη συμβολή του στην κατανόηση εννοιών για το συγκεκριμένο επίπεδο των μαθητών που έχω στη συγκεκριμένη τάξη.

2. Γενικός Σκοπός του Κειμένου:

Τα παιδιά να γνωρίσουν τη μοναδική αξία της ψυχοσωματικότητας του ανθρώπινου προσώπου μέσα από το μυστήριο της ενανθρώπισης και την αναπλαστική αξία του «όλου» (ψυχοσωματικού) ανθρώπου μέσω της Μυστηριολογίας.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

Το Κείμενο αποτελεί το πεδίο- «τράπεζα» Πυρηνικών Γνώσεων: Έννοιες, Πληροφορίες, Δεξιότητες, Στάσεις, Αξίες, που μετασχηματιστικά ευρίσκονται σε όλο το εγχειρίδιο:

→ **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:** Συνθετική Ανθρωπολογία = ψυχοσωματικότητα: όλες μας οι ενέργειες είναι συνθετικές, δηλαδή ψυχοσωματικές ταυτόχρονα και παράλληλα. Πρότυπο συνθετικότητας: ο σαρκωμένος Θεάνθρωπος. «Εικόνα» ως διατήρηση σχέσης με τον εαυτό, το Θεό, το συνάνθρωπο, τη κτίση. «Μη εικόνα», ως έκπτωση και αλλοτρίωση σχέσεων με τον εαυτό, το Θεό, το συνάνθρωπο, τη κτίση (θεολογικά η σχάση ≠ σχέση). Έννοια «ανάπλαση»: αναπλάθεται ο όλος άνθρωπος: ψυχή, σώμα, περιβάλλον ψυχολογικό, ανθρωπογενές, φυσικό. Πυρήνας ανάπλασης η ψυχή, που μεταλαμπαδεύει τη σχέση αποκατάστασης στις άλλες δύο περιοχές (σώμα και περιβάλλον). Ο Χριστός ως «καταλύτης θανάτου»: διαφαίνεται θεολογικά μέσα από την έννοια «καταφθάνει ο ίδιος» η σχέση όμοιων «ουσιών»: καταλύτες στη χημεία οι ουσίες οι οποίες εξουδετερώνουν τη φθορά μόνο από όμοιές τους, χωρίς οι πρώτες (οι καταλύτες δηλαδή) να υφίστανται φθορά και αλλοίωση: ο Θεάνθρωπος δια της ενανθρώπισης δρα ως καταλύτης θανάτου για το ψυχοσωματικό άνθρωπο. Η ενανθρώπιση είναι το μέσο κατάλυσης του θανάτου: το όμοιο θεραπεύεται μόνο δια του όμοιου.

³ Βλέπε λεπτομέρειες ειδικά στο πρόσθετο υλικό «Αναλυτικό Πρόγραμμα- Θεωρητικό και Πρακτικό πλαίσιο ανάπτυξης- Βαθμίδα Μέση Γενική», σελίδα 8.

3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:

Κατανόηση σταδίων της Ψυχολογία του Βάθους -παράγραφοι 1 και 2 ως η επιτυχημένη πατερική **τεχνική**⁴ του ορθόδοξου ποιμαντικού διαλόγου. Ελευθερία και αγάπη ≠ «εισαγομένου» ηθικισμού, εξωτερικού καθωσπρεπισμού και τυπολατρίας⁵. Μυστήρια = φάρμακο σωτηρίας και επικοινωνίας. Διαχωρισμός της μοναδικότητας του προσώπου από τις πράξεις του (ο Θεός σκύβει στην ανθρώπινη ψυχή «όπως ήταν βουτηγμένη στη βρωμιά» για να την εξωραΐσει, να την επαναφέρει δηλαδή στην αρχική ομορφιά συντηρώντας την σε αυτή την κατάσταση δια του «φαρμάκου», των μυστηρίων. Βλέπε και Δ.Ε. 3,4.)

3.3. Στάσεις και αξίες: Άρση των φοβικών περί Θεού στερεοτύπων. **Στερεότυπο:** Ορίζεται η γεμάτη προκαταλήψεις λαθεμένη εκτίμηση που έχω για πρόσωπα, λαούς, ιδεολογίες, καταστάσεις. Ο Θεός δεν είναι φόβος και επιβολή, αλλά ελευθερία και αγάπη⁶

4. Αξιολόγηση: Πολλαπλή επιλογή δραστηριοτήτων που συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με άξονα αναφοράς τις Πυρηνικές Γνώσεις του Εισαγωγικού Κειμένου με το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου.

- **Προτεινόμενος δικτυακός τόπος:**

http://www.egolpio.com/SCIENCE&FAITH/ORTHODOXY_POIMANTIKH_PSYCHOLOGIA.htm

⁴ **Ψυχολογία του Βάθους:** Πως ο Ι. Χρυσόστομος ξεκινά από την παράσταση ενός «τρομερού» Θεού και καταλήγει σε ένα Θεό θυσιαστικής αυτοπροσφοράς. Από την «άρνηση»(δηλ. ο Θεός = φόβος, όπως δηλαδή τον νόμιζαν πλειοψηφικά οι απλοϊκοί άνθρωποι) στην διαπραγμάτευση και από εκεί στην αποδοχή και ομολογία. Η τεχνική συνίσταται στην προσπάθεια του καθοδηγητή να εισέλθει στην (προβληματική) ψυχολογία του ακροατή, ξεκινώντας από τη θέση του δεύτερου [**την άρνηση**] στη φαινομενική αποδοχή της θέσης του[**ως διαπραγμάτευση**] και από εκεί στη θεραπεία [**αποδοχή- ομολογία**]. Στην περίπτωση του Κειμένου, για τον ακροατή της εποχής, ο Θεός ήταν «φοβικός» (παράγραφος 1). Ο Ιερός Χρυσόστομος, ξεκινά από τη φαινομενική αποδοχή ενός τρομερού Θεού (όπως τον απεικονίζει σκόπιμα στην παράγραφο 1 σκιαγραφώντας την επικρατούσα για το Θεό αντίληψη της εποχής), με σκοπό να οδηγήσει τον ακροατή από την άρνηση και το φόβο, στη διαπραγμάτευση: «κι αυτός (ο τόσο τρομερός Θεός που νομίζατε ως τώρα δηλαδή)...επιθύμησε την αμαρτωλή» [παράγραφοι 2 και εξής] και την αποδοχή ενός θυσιαστικού Θεού αυτοπροσφοράς. Η αποδοχή οδηγεί στην ομολογία του «είμαι αμαρτωλή και βρώμικη» και στο τελικό στόχο, το Θεός της ελευθερίας και της θυσιαστικής αγάπης

⁵ Δεξιότητα που εμπεδώνεται στις Δ.Ε. 1,2,4,5,6,8,9 που ακολουθούν.

⁶ **Προτεινόμενες πηγές :** Ι. Χρυσόστομος: « Η ερσητή των Χριστογέννων» P.G.36, 633-636 και Γρηγορίου Ναζιανζηνού: « Η Ενανθρώπιση του Θεού» P.G.36, 312-313 Τα δύο κείμενα επικεντρώνονται στη χρήση της έννοιας: Ο Χριστός δια της ενανθρώπισης γίνεται **καταλύτης θανάτου** - σχέση «**όμοιου**» (ψυχοσωματικού δηλαδή ανθρώπου) με το άλλο «**όμοιο**» (το δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδας, το σαρκωμένο Θεάνθρωπο). Εισήγηση: παράλληλη διαθεματική προσέγγιση: η έννοια του καταλύτη στη χημεία: έρευνα- υλικό για τους καταλύτες στη χημεία και την εκεί θεραπευτική σχέση όμοιων ουσιών.

2/25. Δ.Ε.1. «Ο ΗΘΙΚΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ»:

1. Προτεινόμενος Άξονας Οργάνωσης της Ενότητας: το Πρόβλημα⁷ : Οργανώνω δηλαδή τη διδασκαλία με επίκεντρο την επιλογή και διατύπωση προβλήματος σχετικού με το περιεχόμενο της Δ.Ε.1 με σκοπό να οδηγήσω στην αξιόλογη γνώση ως την εννοιολογική διασαφήνιση (ανάλυση) του προβλήματος μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες. Προτεινόμενο πρόβλημα το οποίο μέσα από διαθεματικό υλικό μπορεί να περιστραφεί η Ενότητα: « *Ηθικός Προβληματισμός: εσωτερική παρόρμηση ή κοινωνικό κατασκεύασμα*»;

2. Γενικός Σκοπός της Δ.Ε.1.

Οι μαθητές να αναπτύξουν υγιή *ενσυναίσθητική*⁸ και κριτική στάση προς τον «*Ηθικό προβληματισμό*» διαπολιτισμικά και διαθρησκευτικά. Υγιές: ό, τι δεν προσβάλλει τη μοναδικότητα, πολιτισμικές και άλλες συνήθειες του κάθε ανθρώπινου προσώπου ανεξάρτητα φυλής, φύλου, γλώσσας, θρησκείας με κριτήριο την ισόποση αγάπη και ελευθερία.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

→ **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:** Ηθικός προβληματισμός ως εσωτερική παρόρμηση και ως εφαρμογή (οι πράξεις). Ανθρωπολογία : ο τρόπος εκτίμησης του κάθε ανθρώπινου προσώπου. Ηθική και διαχωρισμός της από την ηθικολογία. Άξονες της χριστιανικής ανθρωπολογίας: 1) η ψυχοσωματικότητα 2) η διατήρηση του «όλου» ανθρώπου δια των μυστηρίων 3) η συνεχής αγωνιστικότητα ως εγρήγορση: δυναμική έννοια η αγωνιστικότητα ως «*αγιότητα*»- άγιος = ο αγωνιστής (Απ. Παύλος: «*άγιοι γίνεσθε*»).

→ **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Ελεύθερη και κριτική θεώρηση του προβλήματος. Ανάπτυξη βάσιμης επιχειρηματολογίας.

⁷ Βλέπε λεπτομέρειες ειδικά στο πρόσθετο υλικό « *Αναλυτικό Πρόγραμμα- Θεωρητικό και Πρακτικό πλαίσιο ανάπτυξης- Βαθμίδα Μέση Γενική*», σελίδα 7.

⁸ Ενσυναίσθηση: η ικανότητα του να μπορώ να μπαίνω στη θέση του άλλου και να βλέπω τα γεγονότα μέσα από τα δικά του μάτια σε μια προσπάθεια ερμηνευτικής κατανόησης των δικών του συναισθημάτων. Προβάλλοντας τη λειτουργία της ενσυναίσθησης, έχουμε την ευκαιρία να σκηνοθετήσουμε διάφορες δραστηριότητες που σπάζουν τα τείχη του «εγώ» και μας μεταφέρουν στο «εμείς»⁸.

→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Ανάπτυξη ικανότητας διάκρισης ως λεπτότητα χειρισμών περιπτώσεων. Παράλληλη ανάπτυξη ικανότητας ενσυναισθητικών προσεγγίσεων⁹.

4. Αξιολόγηση: Πολλαπλή επιλογή δραστηριοτήτων που συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με βάση τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας σε συμφωνία με το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου:

Προτεινόμενες δραστηριότητες μεταγνώσης (μεταγνώση = η γνώση που γίνεται στάση ζωής):

- Υπόδυση και ανταλλαγή ρόλων σε θέματα που άπτονται του ηθικού προβληματισμού διαπολιτισμικά και διαθρησκευτικά με στόχο την παράλληλη προαγωγή της δύναμης της **ενσυναίσθησης** και την εμπέδωση της έννοιας «**στερεότυπο**» όπως έχει ήδη δοθεί στο εισαγωγικό κείμενο: **Προτεινόμενες δραστηριότητες εμπέδωσης της έννοιας «στερεότυπο»:** Μπορεί παραστατικά ο διδάσκων/ ουσά να γράψει σε καρτέλες προτάσεις που προάγουν την έννοια «στερεότυπο» μεταξύ των πολιτισμών, όπως π.χ. : «Οι αλλοδαποί εργάτες είναι λιγότερο παραγωγικοί από ότι οι Κύπριοι», «Οι γυναίκες είναι μη ισότιμες με τους άνδρες», «Οι εργοδότες προτιμούν τους Ευρωπαίους εργάτες/ τριες σε σύγκριση με Ασιάτες» κ.λ.π. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές μπορούν να συντάξουν με τη σειρά τους δεκάδες πρωτότυπων συλλογισμών μέσα από τους οποίους παιδαγωγικά και αυτενεργώντας εμπεδώνουν την έννοια.
- Οι μαθητές να διερευνήσουν αποσπάσματα **εθνογραφικών αφηγήσεων** προσώπων μέσα από τα οποία να διαφαίνεται η διαφορετικότητα αντιλήψεων και συνηθειών στη χώρα υποδοχής τους.

⁹ Προτεινόμενες πηγές:

Αποσπάσματα από το βιβλίο του Daniel Goleman *Συναισθηματική Νοημοσύνη* (1998)

1. «Οι ρίζες της προκατάληψης» 2. «Οι ρίζες της ενσυναίσθησης».

3/25. Δ.Ε.2. «ΕΝΤΟΛΕΣ ΚΑΙ ΔΟΓΜΑΤΑ: ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ Η ΔΡΟΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ»;

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: Οργανώνω τη διδασκαλία **1.1.Το Ενδιαφέρον¹⁰:** αφόρμηση μέσα από την πρωτοτυπία μιας σχετικής με το αντικείμενο εμπειρίας/ δραστηριότητες με άξονα το ενδιαφέρον των μαθητών/ ανάπτυξη δεξιοτήτων προς το θέμα. **1.2. Το Πρόβλημα:** επιλογή και διατύπωση προβλήματος: «Δόγμα σκλαβιά ή ελευθερία» ως προς την οικοδόμηση της Γνώσης/ εννοιολογική διασαφήνιση του προβλήματος/ επιλογή ακολουθίας δραστηριοτήτων/ καθορισμός πηγών και υλικών.

2. Γενικός Σκοπός της Δ.Ε.2.

Η κοινωνιολογική και η θεολογική διάσταση του δόγματος: δόγμα καλείται ο ίδιος ο τρόπος ζωής, περιχώρησης και επικοινωνίας των Προσώπων της Αγίας Τριάδας: το ζωντανό κάτοπτρο της υγιούς ανθρώπινης κοινωνικής περιχώρησης .

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

- **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:** Εντολή θεολογικά και σε επίπεδο κοινωνικής οργάνωσης/ κοινωνικοί κανόνες/ δόγμα/ θεολογική και κοινωνική διάσταση του δόγματος/ οντολογική προέκταση του δόγματος/ δόγμα και δημοκρατικότητα/ πολυσυλλεκτικότητα ως πλουραλισμός/ετερότητα – σεβασμός στη διαφορετικότητα¹¹
- **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** ελευθερία του ήθους- πρότυπο η Αγία Τριάδα/ μετασχηματιστική δεξιότητα: η έννοια του «ηθικού προβληματισμού» (που είναι ήδη γνωστή) σε συσχετισμό με το Χριστολογικό και το Τριαδολογικό δόγμα: κοινωνιολογικές προεκτάσεις¹².

¹⁰ Βλέπε λεπτομέρειες ειδικά στο πρόσθετο υλικό « *Αναλυτικό Πρόγραμμα- Θεωρητικό και Πρακτικό πλαίσιο ανάπτυξης- Βαθμίδα Μέση Γενική*», σελίδα 7 και 8

¹¹ Βοηθητικές πηγές για τον καθηγητή:

Η εικόνα της Αγίας Τριάδας, Αντρέι Ρουμπλιώφ. Η εικόνα των Αγίων Πατέρων της Β΄ Οικουμενικής Συνόδου (Εγκυκλοπαίδεια: «*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*» τόμος Ζ', σελ. 406). Θεολογική ερμηνεία της εικόνας του Ρουμπλιώφ, βλέπε: π. Ευδοκίμωφ Παύλου: «*Η Ορθοδοξία, Ρηγόπουλος 1972, 314-322*». «Οι Κανόνες και τα δόγματα» π. Ευδοκίμωφ Παύλου: «*Η Ορθοδοξία*» Ρηγόπουλος (1972: 251-253). Η «*Προς Διόγνητον επιστολή*» Ανθολόγιο Πατερικών Κειμένων Ο.Ε.Δ.Β. σελ.170.

—→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Τριάδα: ο κοινωνικός μου μικρόκοσμος. Τριαδολογικό Δόγμα: το πρότυπο εξακτίωσης του υγιούς Κοσμοπολιτισμού. Χριστολογικό Δόγμα: πρότυπο υγιούς ψυχοσωματικότητας και σεβασμού της ετερότητας του κάθε ανθρώπινου όντος. Αγιοτριαδική αλληλοπεριχώρηση= κοινωνική αλληλοπεριχώρηση ως «*συν + χωρούμαι*» (συγχώρεση) και ανεκτικότητα, ταυτότητα + ετερότητα.

4. Αξιολόγηση: Πολλαπλή επιλογή δραστηριοτήτων που συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με άξονα αναφοράς τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας και το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου:

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

- Η καλλιέργεια αυτοαξιολόγησης των μαθητών με **Έρευνα στάσεων** ως προς την «ανεκτικότητα» σε επίπεδο πρώτιστα σχολικής τάξης.
- Δημιουργία Project πολλαπλής επιλογής (φωτογραφία, πηγές, κείμενο, συνεντεύξεις, ήχος, έρευνα, κατασκευή)- παράδειγμα: « *Η κοινωνική, θρησκευτική και πολιτισμική ταυτότητα μέσα από το τραγούδι, το γάμο, τις ενδοικογενειακές σχέσεις, τις σχέσεις των φύλων*».
- Προβάλλοντας τη λειτουργία της ενσυναίσθησης, έχουμε την ευκαιρία να **σκηνοθετήσουμε** διάφορες δραστηριότητες που σπάζουν τα τείχη του «εγώ» και μας μεταφέρουν στο «εμείς». Θεολογικά από τη μοναχικότητα της μονάδας στο σπάσιμο του «εγώ». Το σπάσιμο του «εγώ»: η Αγιοτριαδική κοινωνία. Άξονας διαφοροποίησης: η δυναμική της συγκεκριμένης τάξης. Παράδειγμα: «Γίνομαι βουλευτής για μια μέρα: Τι μπορώ να εισηγηθώ στις σχολικές εφορίες (τοπική αυτοδιοίκηση) για τη βελτίωση των συνθηκών κοινωνικοποίησης –αποδοχής και διευκόλυνσης της διακίνησης των παιδιών με ειδικές ικανότητες σε ένα δημόσιο σχολείο; Αδιαφορώ για αυτούς που με εξέλεξαν στο ρόλο του ηγέτη; Ποιος ο ρόλος μου ως ηγέτης;

¹² Βλέπε Γιανναρά, Χ. (1979). «*Η ελευθερία του ήθους*»: Ελληνικά Γράμματα: Το ήθος της Τριαδικής Κοινωνίας, σελ.25, 26

4/25. Δ.Ε.3. «*Η ΗΘΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ*»:

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας:

1.1. Το Περιεχόμενο- η Πληροφορία: δημιουργώ δηλαδή για το μαθητή κατάλογο πληροφοριών που θέλω να εμπεδώσουν. **1.2. Οι Έννοιες:** καθορίζω ποιες από τις προηγούμενες έννοιες θα χρησιμοποιηθούν (π.χ. «*ηθικός προβληματισμός*» / σχέση εννοιών σε διάγραμμα-εννοιολογικό χάρτη π.χ.: «*ηθικός προβληματισμός- συνείδηση- συνείδηση ψυχολογική και ηθική- συνειδητό- υποσυνείδητο- ασυνείδητο- αυτογνωσία- συγχώρεση*»).

2. Γενικός Σκοπός Δ.Ε. 3

Συνείδηση: η εσωτερική ικανότητα κινητοποίησης ελέγχου- δώρο του «κατ'εικόνα». Στόχος της ηθικής συνείδησης η επίτευξη αυτογνωσίας. Η αυτογνωσία προεκτείνεται θεολογικά και κοινωνιολογικά ως συγχώρεση, ικανότητα δηλαδή παρηρησίας και συνεύρεσης με το συνάνθρωπο και το Θεό στον ίδιο (ψυχολογικό) χώρο.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

- **3.1. Έννοιες:** Συνείδηση Ψυχολογική και Ηθική. Το τριμερές του εγκεφάλου: Συνειδητό/Υποσυνείδητο/Ασυνείδητο. Θεληματική κίνηση φωτισμού η Αυτογνωσία. Αποτέλεσμα της Αυτογνωσίας η σύνδεση ως συνεύρεση με τους άλλους και το Θεό = «συγχώρεση» (θεολογική και κοινωνική).

3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης: Ηθική: Η εσωτερική σύμφυτη φωνή υπαγόρευσης του σωστού ή του λάθους. Διαμορφώνεται σχηματοποιείται θετικά ή αρνητικά από τα εκάστοτε ισχύοντα πολιτισμικά ιδανικά πρότυπα και τις επικρατούσες συνθήκες. (Βλέπε και Δ.Ε. 1^η). Θεολογικά αποτελεί το «κατ'εικόνα» δώρο της κίνησης προς την κατάκτηση του αγαθού της αυτογνωσίας¹³.

3.3. Στάσεις και αξίες: να συναισθανθούν πως η πεμπτούσια του μυστηρίου της εξομολόγησης εντοπίζεται στο επίπεδο της κοινωνίας των Προσώπων, ως «συγχώρηση» στο χώρο της χριστιανικής κοινωνιολογίας και ως «αλληλοπεριχώρηση» στο χώρο της ορθόδοξης Τριαδολογίας.

4. Αξιολόγηση:

Πολλαπλή επιλογή δραστηριοτήτων που συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με άξονα αναφοράς τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας και το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου:

Εισήγηση:

- Δημιουργία συνθετικών εργασιών (συνθετική εργασία¹⁴ = κείμενο, φωτογραφία, έρευνα, γκάλοπ, εικόνα, διαδίκτυο, κατασκευή, υπόδυση ρόλων) με θέμα: «*Διαπολιτισμικότητα και κοινωνική αλληλοπεριχώρηση*».
- Γίνομαι πρόεδρος του σχολείου μου για μια μέρα: Τι μπορώ να εισηγηθώ για την κατάλληλη προσέγγιση των αλλοδαπών παιδιών που φοιτούν στο σχολείο μου ως εκπρόσωπος όλης της μαθητικής κοινότητας; Η πρόταση μπορεί να σταλεί και ως υπόμνημα στην Επιτροπή Παιδείας της Βουλής ή το Γραφείο της Επιτρόπου Διοικήσεως. Εμπλοκή των μαθητών με την κοινωνική πραγματικότητα.

¹³ Πηγές: Παιδαγωγική Ανθρωπολογία Μ. Βασιλείου: «*Η συνείδηση*» Τόμος Α', σελ.146, Γιαννιτσιώτη, Κ. (1995). «*Κοντά στον Γέροντα Πορφύριο*» σελ.410-412, Goleman, D. (1998). «*Η συναισθηματική νοημοσύνη*» σελ.61-62

¹⁴ Με τον τρόπο αυτό εμπλέκω σε δραστηριότητες όλα τα παιδιά, όλες τις μορφές (πολλαπλής) νοημοσύνης, όλα τα ταλέντα.

5/25 Δ.Ε.4. «ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΗΘΙΚΗ ΖΩΗ»:

1. Προτεινόμενος Άξονας Οργάνωσης της Ενότητας: Το Ενδιαφέρον- αφορμηση δηλαδή μέσα από την πρωτοτυπία επίκαιρου υλικού από τον ημερήσιο τοπικό και διεθνή τύπο. Δραστηριότητες με άξονα το ενδιαφέρον των μαθητών προς το θέμα.

2. Γενικός σκοπός της ενότητας:

Η απόδοση της έννοιας «κίνητρο» ως την εσωτερική δύναμη που ωθεί τον άνθρωπο στο να πραγματοποιήσει συγκεκριμένη δραστηριότητα. Πρότυπο υγιούς αξιολόγησης των κινήτρων: ο Αγιολογικός τρόπος ζωής ως ισόποση αγάπη και ελευθερία.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

- **3.1. Έννοιες:** Κίνητρο. Πράξη. Πρόθεση. Ανταμοιβή. Αγάπη. Ελευθερία.
- **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Να συναισθάνονται πως στο χώρο της Ορθοδοξίας οι πράξεις μας ούτε αυτονομούνται ούτε και αυτοχρίζονται ως «καλές» ή «κακές» αλλά αξιολογούνται με μέτρο και κριτήριο την αγάπη και ελευθερία που αυτές εμπεριέχουν.
- **3.3. Στάσεις και αξίες¹⁵:** Ισόποση καλλιέργεια ελευθερίας και αγάπης: το αποκορύφωμα, η πεμπτουσία της ορθόδοξης κοινωνικότητας, το πρότυπο ζωής . Αποτέλεσμα του συγκερασμού τούτου : η ειρηνική ανατροπή της κοσμικής δουλείας και η σύνταξή μας με τον μοναδικό

¹⁵ **Πηγές:** Μ. Βασιλείου: « Όροι κατά πλάτος». Προοίμιο 3, PG 31, 896B, Γρηγορίου του Θεολόγου: «Εις βάπτισμα» [Ομιλία 40.13]. PG 36, 373CD, Μάξιμου του Ομολογητή: «Μυσταγωγία» 24, PG91,709 D, Ιωάννη του Χρυσοστόμου : «Εις Α΄Κορινθίους- Ποιος είναι ο πραγματικά ελεύθερος» [Ομιλία ΙΘ΄, 4]. ΕΠΕ 18, 536-538 - MG 61, 156-157 . Απόσπασμα από το κείμενο του Αγίου Μάξιμου του Ομολογητή : « Η καλή και η κακή χρήση των διάφορων αγαθών». Βλέπε : Ανθολόγιο Πατερικών Κειμένων Ο.Ε.Δ.Β. () σελ.118.

«κύριο», το Χριστό. Στόχος μας η συλλειτουργία των δυο σταυρικών αξόνων - σχέσεων : 1. Θεός και άνθρωπος (πνευματικός άξονας), άνθρωπος και συνάνθρωπος (κοινωνικός άξονας).

5. Αξιολόγηση:

Πολλαπλή επιλογή δραστηριοτήτων που να συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με άξονα αναφοράς τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας και το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου.

Εισήγηση:

- Παραγωγή υλικού με θέμα το «Ποιος είναι ο πραγματικός νικητής της ζωής» σε σχέση με την ορθή αξιοποίηση των κινήτρων: π.χ.
- ειδικοί Ολυμπιακοί αγώνες
- ζωγραφική από καλλιτέχνες με ειδικές αναπηρίες
- ένας αριστούχος μαθητής-φοιτητής με ειδική αναπηρία
- ένας πρώην ναρκομανής σε εκδήλωση κατά των εξαρτησιογόνων ουσιών κ.λ.π.

6/25 Δ.Ε.5. «Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ»:

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: 1.1. Το Ενδιαφέρον¹⁶, 1.2. Το Πρόβλημα «Εσωτερική ελευθερία» 1.3. Οι Έννοιες: «θαύμα εσωτερικό», «θαυμαστό γεγονός εντυπωσιασμού».

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας:

Η ουσιώδης διαφορά μεταξύ εξωτερικής (κοινωνικής, εθνικής) και εσωτερικής ελευθερίας σε συνάρτηση με το συσχετισμό της εσωτερικής ελευθερίας με την ορθόδοξη συμβολική θεολογία του θαύματος.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

- **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:** «*Θαύμα*»: το εσωτερικό γεγονός ως προϊόν ελευθερίας ≠ «*Θαυμαστό γεγονός*» ως το εξωτερικό και ανελεύθερα κινούμενο προϊόν εντυπωσιασμού. Εμπέδωση της θεολογικής διαφοροποίησης των όρων “*miracle*” (το εσωτερικό θαύμα) ≠ “*wonder*” (το γεγονός εντυπωσιασμού)¹⁷.
- **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Για να διεξαχθεί ο οποιοσδήποτε υγιής αγώνας σε προσωπικό επίπεδο ή σε επίπεδο εξυπηρέτησης οργανωμένου κοινωνικού συνόλου, προϋπόθεση αποτελεί η κατάκτηση της εσωτερικής ελευθερίας, δηλαδή της ελευθερίας του ήθους.

¹⁶ Βλέπε λεπτομέρειες ειδικά στο πρόσθετο υλικό « *Αναλυτικό Πρόγραμμα- Θεωρητικό και Πρακτικό πλαίσιο ανάπτυξης- Βαθμίδα Μέση Γενική*», σελίδα 7 και 8

¹⁷ Ενδείκνυται η διδασκαλία και η εννοιολογική αποδήμηση του Κειμένου του Φ. Ντοστογιέφσκι για να γίνει η εμπέδωση της θεολογικής διαφοροποίησης μεταξύ του εσωτερικού θαύματος ως *miracle* (γερμανικό *mirakel*) και εξωτερικού καθ’ υπαγόρευση θεολογικά γεγονός ως *wonder* (γερμανικό *wunder*): η χρήση της διάκρισης *miracle* Vs *wonder* παρουσιάζεται και επεξηγείται στη *Δογματική και Συμβολική Θεολογία* Β’ (1988) του Νικολάου Ματσούκα, σελ.160.

→ **3.3. Στάσεις και αξίες¹⁸**: Η *εσωτερική ελευθερία* ως σύμφυτο δώρο του «κατ' εικόνα» δυναμιτίζει, κινητοποιεί και αναγάγει όλες τις παραμέτρους της ζωής.

5. Αξιολόγηση:

Πολλαπλή επιλογή δραστηριοτήτων:

- Συγκριτική μελέτη περιπτώσεων θαύματος που γίνονται σε εφήβους στην Καινή Διαθήκη: α) «*Η θεραπεία της θυγατέρας της Χαναναίας*»: Μάρκ. Ζ' 24-30, Ματθ. 15,21-28. β) «*Η ανάσταση του γιού της χήρας στη Ναϊν*» : Λουκ. 7 ,11-17. γ) «*Η ανάσταση της κόρης του Ιάειρου*»: Ματθ. 9, 18-26, Μάρκ. 5,22-43, Λουκ. 8, 40-42 (Σε όλες τις περιπτώσεις μας ενδιαφέρει η επισήμανση πως το θαύμα είναι εσωτερικό προϊόν ελευθερίας. Περιοχή εκδήλωσής του η ψυχή με συνεπαγωγές στο βιολογικό σώμα του δέκτη και στο περιβάλλον του: ψυχολογικό, ανθρωπογενές, φυσικό)
- Παραγωγή Project για τις κοινωνιολογικές συνεπαγωγές του θαύματος, που να συγκλίνουν στην εμπέδωση στάσεων, αξιών και στην αφομοίωση συμπεριφορών.

¹⁸ Προτεινόμενες πηγές για τον καθηγητή:

Μπέτζου, Μ. (1988). *Δοκίμια φιλοσοφίας της θρησκείας*. Γρηγόρης: Αθήνα,σελ.267-269

Ματσούκας, Ν. (1988). *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Β'*. Πουρναράς: Θεσσαλονίκη

Τσελεγγίδης, Δ. (1987). *Χάρη και Ελευθερία κατά την πατερική παράδοση του 14^{ου} αιώνα*. Πουρναράς: Θεσσαλονίκη.

7/25. Δ.Ε. 6. « ΟΙ ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ: Η περίπτωση των δια Χριστόν σαλών»

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: **1.1. Το Ενδιαφέρον** των μαθητών προς το θέμα: αφόρμηση οι περιπτώσεις υγιούς εξτρεμισμού (υγιής εξτρεμισμός= ισόποση κατανομή αγάπης και ελευθερίας) βλέπε Δ.Ε.4 «*Τα κίνητρα*». **1.2. Οι Έννοιες:** βλέπε παρακάτω, σημείο 3.1

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Η προβολή της υγιούς έννοιας του «εξτρεμισμού» σε συνάρτηση με την εν Χριστώ ελευθερία του αληθινού ήθους¹⁹ (αγάπη + ελευθερία με στόχο την προαγωγή του ανθρώπινου προσώπου). Στο πρόσωπο του Θεανθρώπου αντικατοπτρίζεται το αρχέτυπο του υγιούς εξτρεμιστή: σεβασμός των **Ορίων** ισόποσης αγάπης και ελευθερίας.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

→ **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:** **Εξτρεμισμός:** πρόκειται για πολιτικό σύστημα των άκρων, του οποίου οι οπαδοί του αποκρούουν με φανατισμό κάθε συμβιβασμό²⁰. **Εσωτερική ελευθερία ≠ ευσεβισμό και την τυπολατρία.** Γνήσιες προεκτάσεις του υγιούς εξτρεμιστικού προτύπου είναι οι πραγματικά εξειδικευμένες θεολογικά περιπτώσεις των «*Διά Χριστόν σαλών*»: πρότυπο για τις απελευθερωμένες από τυπολατρικές φορτίσεις πράξεις τους ο ίδιος ο Θεάνθρωπος. **Κίνητρα :** Ο συγκερασμός της εσωτερικής ελευθερίας με την **μη φατριαστική – επιλεκτική αγάπη**. Διαχωρισμός αμαρτίας και αμαρτωλού: κοντά στον αμαρτωλό, μακριά από την αμαρτία και την κάθε μορφή ταύτισης με αυτήν (εσωτερική διάκριση). Στόχος ο «όλος», ο μη κατακερματισμένος

¹⁹ Προσοχή: τα ανθρώπινα πρότυπα εξτρεμιστών να πληρούν τις προϋποθέσεις των Κινήτρων: την ισόποση αγάπη και ελευθερία θεολογικά και κοινωνιολογικά (οι άξονες του σταυρού). Η Ενότητα πρέπει να κατανοηθεί *συγκειμενικά*: δηλαδή στον τόπο, το χρόνο, εντός του γεγονότος, των προϋποθέσεων και των συνεπαγωγών του. Να ληφθεί υπόψη η ανατρεπτική ψυχολογία του μαθητή και να τονιστεί ο διαχωρισμός των **ορίων** των υγιών κινήτρων εξτρεμισμού.

²⁰ Πηγή: Μπαμπινιώτη Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας σελ.639

ψυχοσωματικός άνθρωπος. Κωτηριάζουν με σθένος και παρρησία την εκάστοτε κοινωνικοθρησκευτική υποκρισία – σκοπιμότητα, ενώ ποτέ δεν κλείνονται αυτοεκλωβίζονται στα ασφυκτικά όρια ενός κοινότυπου « ηθικιστικού βολέματος».

→ **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Η αναζήτηση εσωτερικής ελευθερίας²¹ δεν μπορεί ποτέ να νοηθεί ανεξάρτητα από την προϋπόθεση της απονομής δικαιοσύνης σε όλες τις παραμέτρους της κοινωνικής ζωής / διασύνδεση με την καθημερινότητα.

→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Τα παιδιά να συναισθανθούν την προσωπική και κοινωνική τους ευθύνη (ως συνυπευθυνότητα) όσον αφορά στον κριτικό έλεγχο, ακόμη και ανατροπή του εκάστοτε «σάπιου» κοινωνικού ή θρησκευτικού κατεστημένου. Επαγρύπνηση, αφοβία, παρρησία με ταυτόχρονη διατήρηση των ορίων μπροστά σε ανελεύθερες και ποικιλοτρόπως «στημένες» καθημερινές καταστάσεις.

4. Αξιολόγηση:

Πολλαπλή επιλογή δραστηριοτήτων που να συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με άξονα αναφοράς τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας και το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου.

Παράδειγμα:

- Εργασία με στόχο την προαγωγή της κριτικής σκέψης με τη χρήση πολλαπλού επικαιρικού υλικού από το διαδίκτυο ή τον ημερήσιο τύπο γύρο από τον προβληματισμό: **« Αν οι δια Χριστόν σαλοί δρούσαν με τον ίδιο τρόπο σήμερα, ποιές καταστάσεις θα μπορούσαν να στιγματίσουν τοπικά, πανευρωπαϊκά, παγκόσμια»;**

²¹ Προτεινόμενες πηγές:

- Για το διδάσκοντα: Γιανναράς, Χ. (1979). Η ελευθερία του ήθους:1) Κεφάλαιο 4^ο «Οι δια Χριστόν σαλοί» (σελίδα 85 και εξής) 2) «Η ηθική αλλοτρίωση της σωτηρίας» (σελ.166 και εξής).
- Για το μαθητή: Ίδρυμα Γουλανδρή – Χόρν. (1993). «Οι περιθωριακοί στο Βυζάντιο». Αθήνα, σελ.92-97

8/25. Δ.Ε. 7: ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: 1.1. Το Πρόβλημα: εστίαση στο πρόβλημα «*Διαχρονική ανισοκατανομή υλικών πόρων και αγαθών στον πλανήτη*». **1.2. Το ενδιαφέρον:** ανάπτυξη σημείων του θέματος μέσα από την πρωτοτυπία μιας σχετικής προς το ζήτημα δραστηριότητας- μικροέρευνα/γκάλοπ/ διαδίκτυο/ με άξονα το ενδιαφέρον των συγκεκριμένων μαθητών προς το κοινωνικό πρόβλημα. Ανάλυση παρουσίασης από ομάδα παιδιών στην ολομέλεια σημείων της Ενότητας -που να συνδέονται άμεσα με τη σχολική καθημερινότητα και τις αντίστοιχες προς το θέμα εμπειρίες των παιδιών της συγκεκριμένης σχολικής τάξης²².

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Ο καθορισμός της έννοιας «*κοινωνικό πρόβλημα*» ως η ανισοκατανομή υλικών αγαθών και πόρων στον πλανήτη και η θέση της Ορθοδοξίας προς το ζήτημα, τις παραμέτρους και τις συνεπαγωγές του στο κάθε ανθρώπινο πρόσωπο στη βάση του: «*Ο αγώνας για το δικό μου ψωμί είναι θέμα υλικό. Ο αγώνας για το ψωμί των άλλων είναι ζήτημα πνευματικό*²³».

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

→ **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:** «*Κοινωνικό πρόβλημα*», «*τέταρτος Κόσμος*»: ο οικονομικά προσδιοριζόμενος κόσμος των ανέργων και των αστέγων/ «*εργασιμότητα*» (η μη μόνιμη και σταθερή ύπαρξη εργασίας παγκόσμια) «*η κοινωνική διδασκαλία των Πατέρων*»: κόσμος= κόσμημα, ισοτιμία στη χρήση και απόλαυση των υλικών αγαθών που επαρκώς δόθηκαν ως φυσικοί πόροι από το δημιουργό. Η ανθρωπότητα στο σύνολό της συμμετέχει σε ένα κοινό τραπέζι υλικών δώρων, μη «επιλεκτικά» (φατριαστικά) στρωμένο: «*Τα σα εκ των σων*». Τα πνευματικά δώρα του «κατ'εικόνα» είναι κοινά. Το ίδιο κοινό είναι το δικαίωμα στα υλικά αγαθά, την ανάσταση, τη θέωση δια του διπλανού.

²² Προετοιμασία της δραστηριότητας με την εποπτεία του εκπαιδευτικού - προτεινόμενη από τον εκπαιδευτικό βιβλιογραφία και ηλεκτρονικές πηγές.

²³ Φράση του θεολόγου- στοχαστή Νικολάι Μπερντιάγιεφ.

→ **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Η ρίζα του κοινωνικού προβλήματος είναι πνευματική (πλεονεξία/ τάση επικράτησης του κοινωνικά «δυνατού» (η έννοια της «επικράτησης» θα εμπεδωθεί στη Δ.Ε. 9).

→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Ανάπτυξη ενσυναισθητικής και σωστής μαχητικότητας έναντι της κοινωνικής αδικίας. Μη παθητική στάση ως αδιάφορη ουδετερότητα προς το θέμα. Ανάπτυξη στάσης κοινωνικής και πνευματικής συνυπευθυνότητας. Άνοιγμα στον άλλο, τον όποιο άλλο, το συν+ έτερο: το κοινωνικό πρόβλημα να τοποθετηθεί όχι μόνο κοινωνικά αλλά και πνευματικά (θεολογικά οι δύο άξονες των σχέσεών μας, οι άξονες του Σταυρού).

4. Αξιολόγηση:

Συνθετικές εργασίες:

1. Εικονικό και κειμενικό υλικό από τον ημερήσιο τύπο, τις Ετήσιες Εκθέσεις της Επιτροπής Διοικήσεως, το διαδίκτυο²⁴, μέσα από το οποίο μπορούν να διεγείρουν ενσυναισθητικά το ενδιαφέρον των συμμαθητών τους. Παραδείγματα:

- ο διαχωρισμός (γκετοποίηση) των μαύρων σε συνοικίες στην Αμερική/ η οικονομική εκμετάλλευση ενός αλλοδαπού από το αφεντικό του
- η κατάσταση μιας οικογένειας οικονομικών μεταναστών
- η μη αποδοχή του «ξένου» συμμαθητή σε μια σχολική τάξη

2. Συγκριτική παρουσίαση ταξικών πυραμίδων ανά εποχές (αρχαιότητα- μεσαίωνα- βιομηχανική επανάσταση- σύγχρονη Ευρώπη): τι έχει αλλάξει; Ανάπτυξη μορφής Κριτικής Σκέψης του τύπου «Σύγκριση και διαφορά».

²⁴ Ανεύρεση όρων στα Ελληνικά: Εργασιμότητα, Ξενοφοβία, Ρατσισμός, Τέταρτος Κόσμος, Ανεργία, Άστεγοι, οικονομικοί πρόσφυγες.

9/25. Δ.Ε. 8. ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ:

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: **1.1. Οι Έννοιες- Πληροφορίες** όπως αυτές παρουσιάζονται στο σημείο 3.1. **1.2. Το Πρόβλημα** που θα απασχολήσει: *«Ποια η πηγή και οι αληθινές προεκτάσεις του οράματος της ειρήνης»;*

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Η εστίαση στην αληθινή πηγή της ειρήνης: την εσωτερική- ψυχολογική. Η κατάκτηση της εσωτερικής ειρήνης καθίσταται η κινητήριος δύναμη για την επικράτηση της κοινωνικής ειρήνης.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

- **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:** Εσωτερική ειρήνη, κοινωνική ειρήνη, ψυχολογική ειρήνη, συνάρτηση ειρήνης και δικαιοσύνης, πρότυπο διατήρησης της ειρήνης: ο σαρκωμένος Θεάνθρωπος, ο αγωνιστής της επικράτησης της εσωτερικής ειρήνης.
- **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Να γίνει κατανοητή η διαφοροποίηση μεταξύ της εσωτερικής ειρήνης από την παγκόσμια ειρήνη και των παραμέτρων της. Η ειρήνη δεν βρίσκεται κάπου έξω στον κόσμο και προσπαθώ αφού την εντοπίσω να την κλείσω σε ένα πολύτιμο κουτί, αλλά πολύ κοντά μας: ξεκινά από μέσα μας, από τον καθένα χωριστά, αγκαλιάζοντας το πρόσωπο, την ομάδα, την κοινότητα, την κοινωνία.
- **3.3. Στάσεις και αξίες:** Η ανάπτυξη του συναισθήματος της ειρηνικής αγωνιστικότητας με παρρησία σε όλες τις παραμέτρους της ζωής. Ανάπτυξη επιχειρηματολογίας στο ερώτημα: Γιατί ο αγωνιστής της ειρήνης είναι ο αγωνιστής απόδοσης και δικαιοσύνης ταυτόχρονα;

4. Αξιολόγηση²⁵:

- Προτεινόμενη συνθετική εργασία (κείμενο/εικόνα/ τεχνολογική υποστήριξη) με θέμα: Ο Χριστός στο Διεθνές Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διαμαρτύρεται για:1. Τα παιδιά θύματα πολέμων μπροστά στα συμφέροντα των «μεγάλων» του πλανήτη.2. Τους ισχυρούς της γης που κλεισμένοι στα γραφεία τους αποφασίζουν για την τύχη της ανθρωπότητας ισοπεδώνοντας πόλεις, χώρες, όνειρα με το πάτημα ενός κουμπιού.
- Διερεύνηση -με τη χρήση πηγών- ιστορικών παραδειγμάτων περιπτώσεων (Μικρασία, Πόντος, Αρμενία Ιράκ, Κουρδιστάν, Αφγανιστάν, Λίβανος κ.ά) επισήμανση διαχρονικών ομοιοτήτων²⁶, παρουσίαση εποπτικού υλικού, αξιοποίηση λογοτεχνικών χωρίων και υλικού από τον ημερήσιο τύπο- διαδίκτυο. Μαρτυρίες παιδιών που έζησαν τη φρίκη του πολέμου κι όμως συνεχίζουν να προσπαθούν για το αύριο κλασικό λογοτεχνικό παράδειγμα «*Το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ*».

²⁵ Προτεινόμενες Πηγές:

Απόσπασμα από τον «Πλούτο» του Αριστοφάνη.

Αποσπάσματα από την Κοινωνική διδασκαλία των Τριών Ιεραρχών (P.G.62,72-73. P.G.31, 276-277. P.G.35, 908-909).

10 /25. Δ. Ε. 9 Η ΒΟΥΛΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΓΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΗ:

1. Προτεινόμενος Άξονας Οργάνωσης της Ενότητας: 1.1. Οι Έννοιες- πληροφορίες, βλέπε παρακάτω σημείο 3.1.

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Η ανάδειξη της έννοιας της υγιούς μορφής της ανθρώπινης θέλησης, ως δυναμικό δομικό στοιχείο των «κατ'εικόνα» Θεού χαρισμάτων και του Αγιοτριαδικού τρόπου περιχώρησης

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

3.1. Έννοιες- Πληροφορίες: Η έννοια «*βούληση*»-ετυμολογία. Η **θετική** και η **αρνητική κατεύθυνση** της βούλησης με πρωταγωνιστή τον άνθρωπο. Θεολογικά η βούληση αποτελεί «*κατ'εικόνα*», **σύμφυτο πνευματικό δώρο** στον άνθρωπο.

Υπεράνθρωπος: προεκτάσεις από τη Νιτσεική ανθρωπολογία στην καθημερινότητα (πολεμική βιομηχανία, οικονομία, πολιτική, πολιτική οικονομία, διαφήμιση, μόντελιγκ, ιατρική, ευγονική, πλαστική χειρουργική, ψυχολογία της «μάζας», επιθετικότητα, βία, χουλιγκανισμό στα γήπεδα, βιαιοποραγίες, ανορεξία, ναρκωτικά, Μ.Μ.Ε. κ.λ.π.). **Υπάνθρωπος/ Θεάνθρωπος.** Η «*Μωρία του Σταυρού*» ως η εκούσια αγαπητική και ελεύθερη θυσιαστικότητα από το Θεάνθρωπο: η «*παράξενη*» τρέλα αυταπάρησης και θυσίας για τους άλλους (προεκτάσεις: αγωνιστές ελευθερίας- ηρωομάρτυρες- Μακρυγιάννης: «*κι όλοι μας έλεγαν τρελούς*²⁷»)- κοινωνικά πρότυπα αυταπάρησης/ συσχετισμός με την υγιή φόρτιση των κινήτρων – Δ.Ε.4, την εσωτερική διάσταση της ελευθερίας – Δ.Ε.5, τον υγιή εξτρεμισμό των «σαλών» – Δ.Ε.6, την ανισοκατανομή υλικών αγαθών και την εκμετάλλευση των κοινωνικά ασθενέστερων – Δ.Ε. 7).

3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης: Η αληθινή δύναμη δεν εντοπίζεται στη διεκδικητική επικράτηση του βιολογικά ή πνευματικά ισχυρότερου αλλά είναι *εσωτερική*. Πηγάζει από το θυσιαστικό άπλωμα προς τους άλλους, κατατροπώνει κάθε μορφή εγωισμού

²⁷ Μακρυγιάννη, «*Απομνημονεύματα*»

καιεγκεντρισμού στο «εγώ», νοηματοδοτεί αξιολογικά τη ζωή: πρότυπο ο Θεάνθρωπος, ο από αγάπη *Εταπείνωσεν εαυτόν γενόμενος υπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δε σταυρού»* (Φιλιπησίους 2,8)²⁸

→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Κάθε μορφή προόδου, υλικής και πνευματικής, δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς την ορθή κατεύθυνση του πνευματικού δώρου της ανθρωπότητας: **τη θέληση** (βούληση) ως υπηρεσία, διάγνωση ορίων και δυνατοτήτων και ανυπόκριτη αυτοπροσφορά.

4. Αξιολόγηση:

Ομαδικές εργασίες επιλεκτικά²⁹ από:

- Δημοσιεύματα στον Τύπο και διαδίκτυο για τα συμφέροντα των υπερδυνάμεων στο βωμό της ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας [Ευρώπη- Ιαπωνία- Αμερική] ανά το παγκόσμιο σε σχέση με πολέμους που διεξάγονται σε συγκεκριμένες περιοχές. Πληροφορίες για την κατάσταση καταπάτησης ουσιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων σε σύγχρονα απολυταρχικά και μη καθεστώτα ανά το παγκόσμιο.
- Παρουσίαση στην τάξη παραδειγμάτων ιστορικών προσωπικοτήτων, **διαχρονικά και διαπολιτισμικά**, που σε δύσκολες για την εποχή τους- συγκείμενο³⁰- καταστάσεις, πρόταξαν με σθένος και αυταπάρνηση τη *«Μωρία του Σταυρού»*. Προσέχω όπως τα πρόσωπα-πρότυπα να προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς, διαφορετικές ιστορικές περιόδους, διαφορετικά κοινωνικά στρώματα- η διαχρονικότητα του υγιούς προτύπου.
- Προς Φιλιπησίους Επιστολή: σύγκριση του *«Χριστολογικού Ύμνου»* (Φιλιπ. 2,7-8) με τη *«Μωρία του Σταυρού»*.

²⁸ Απ. Παύλου, Προς Φιλιπησίους Επιστολή (απόσπασμα από το *«Χριστολογικό Ύμνο»* της Επιστολής).

²⁹ Με βάση τα ειδικά ενδιαφέροντα των μαθητών της συγκεκριμένης τάξης- πολλαπλή νοημοσύνη

³⁰ **Συγκείμενο:** οι τοπικού χρώματος συνθήκες και κοινωνικές και πολιτισμικές συνήθειες που επικρατούν σε κάθε εποχή και διαμορφώνουν κατά αντίστοιχο τρόπο τη σκέψη και τον ηθικό προβληματισμό των συγκεκριμένων ανθρώπων στη βάση του τοπικού.

Συγγραφή: Παπαδοπούλου Λιάνα/ Λειτουργός Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

- Δημιουργία ελεύθερης εικονικής σύνθεσης -με δυνατή τη χρήση Υπολογιστών- με θεματικό αντικείμενο: « *Μορφές Υπεράνθρωπου, άλλοτε και τώρα*».

11 /25. Δ.Ε. 10 ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΣΩΜΑ:

1. Προτεινόμενος Άξονας Οργάνωσης της Ενότητας: 1.1. Οι Έννοιες- πληροφορίες, βλέπε παρακάτω σημείο 3.1.

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Η Ορθόδοξη Ανθρωπολογία είναι **Συνθετική**. Πρότυπο: ο σαρκωμένος και αναστημένος Θεάνθρωπος.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

→ 3.1. Έννοιες- Πληροφορίες: **Συνθετική ανθρωπολογία** (βλέπε και Ι. Χρυσοστόμου Δ.Ε.1). Αρχαιοελληνικός κόσμος: **διαρχία** (ως η μη δημιουργικά αρμονική συνύπαρξη σώματος με το πνεύμα/ κατακερματισμός της αξίας του «όλου», του ολοκληρωμένου ψυχοσωματικού ανθρώπου). «**Σάρκα**» ο όλος ψυχοσωματικός άνθρωπος. «**Εκπτώτη σάρκα**»: ο κατακερματισμένος άνθρωπος, η θεληματική δηλαδή απομάκρυνση από το **αρχέτυπο**, το «κατ'εικόνα»

→ **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Να κατανοήσουν, εμπεδώσουν και εκτιμήσουν τη μοναδικότητα (βιολογική και πνευματική) του ανθρώπινου σώματος. Όλες μας οι σκέψεις και ενέργειες αξιολογούνται ψυχοσωματικά: ορθή εκτίμηση της αξίας και της ιερότητας του κάθε ανθρώπινου σώματος.

→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Να συναισθανθούν τη μοναδικότητα του προορισμού του «όλου» ψυχοσωματικού ανθρώπου σε κάθε πολιτισμό αντιλαμβανόμενοι το μέγεθος και τις προεκτάσεις της αξίας του σώματος του κάθε ανθρώπου στη σχέση του με τον εαυτό του, το συνάνθρωπο, το Θεό, την υλική δημιουργία, την εσχατολογία.

4. Αξιολόγηση: Ανάθεση συνθετικών εργασιών από (ενδεικτικά προτεινόμενες) πηγές: Σοφοκλή «*Αντιγόνη*», Πρώτο Στάσιμο

Στίχοι 332-356, Ταφικά έθιμα στη Χοιροκοιτία : πηγή Ιστορία της Κύπρου Α΄ Λυκείου/ χρήση διαδικτύου, Απόσπασμα από το Κείμενο της Γένεσης 2,21-2,25, Ιωάννη Δαμασκηνού «*Νεκρώσιμο ιδιόμελο*» πηγή: Θεοδώρου, Ε. (1970) Ανθολόγιο Πατερικών Κειμένων, Ο.Ε.Δ.Β. σελ. 97, απόσπασμα από το βιβλίου του Σταύρου Φωτίου (2000) «*Η ελευθερία ως αγάπη*»: Η εσχατολογία του σώματος σελ., 178-179.

12/25. Δ.Ε. ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΛΑ:

1. **Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας:** 1.1. Η πληροφορίες (βλέπε σημείο 3.1.). 1.2. Το ενδιαφέρον των συγκεκριμένων μαθητών για παραμέτρους που θα προταθούν.

2. **Γενικός Σκοπός της Ενότητας:** Ο συσχετισμός του έρωτα με τη συζυγική αναγωγική θυσία. Η μυστηριακή ψυχοσωματική διάσταση του έρωτα. Αποφυγή ευσεβιστικών ή άλλων (μονομερών- μη ψυχοσωματικών δηλαδή) παρανοήσεων.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

→ 3.1. Έννοιες- Πληροφορίες: Φύλο = **ταυτότητα και διαφορετικότητα** (βιολογική και ψυχολογική). Ετυμολογία λέξης έρωτας: ρήμα «*έρα(σ)μαι*» = αγαπώ, ποθώ. Διακρίνεται σε: Σωματικό, Παιδαγωγικό, Θείο έρωτα, Πλατωνικό έρωτα³¹. Έρωτας= χαρακτηριστικό του η συγκεκριμένη αναφορά και **κατεύθυνση προσώπου** . Γένεσις 4,1: *Ρήμα «γιγνώσκω»* =δεν συλλέγω πληροφορίες , αλλά ανοίγομαι σε διαστάσεις πέραν της δικής μου ατομικότητας, παύω να αυτοπεριορίζομαι και εμπιστεύομαι τον ψυχισμό μου στον εσωτερικό κόσμο του αντίθετου φύλου. Γένεσις 2,24: «*Σάρκα μία*» : Δηλώνει τον όλο ψυχοσωματικό και μη κατακερματισμένο άνθρωπο. **Ενότητα** = η διατήρηση της ταυτότητας και της υποστατικής ιδιαιτερότητας των προσώπων. Συνθετική - διαφυλική η ανθρωπολογία των Ορθοδόξων Πατέρων. **Θεϊκός έρωτας:** μοναχισμός = έξοδος από το «εγώ».

³¹ Μπαμπινιώτη λεξικό,σελ.678

Συζυγικός: μπολιάζεται με την κατακόρυφη θεία διάσταση = στόχος του ορθόδοξου γάμου η κοινή αγωνιστική πορεία των συζύγων προς τη θέωση. Κοινός ο αγώνας θεϊκού και συζυγικού έρωτα: η άρση του εγωισμού. Ο Άρτος και ο Οίνος **μεταβάλλονται**, οι σύζυγοι **συν-αφθαρτοποιούνται** δια της κοινής αγωνιστικής εν Χριστώ πορείας. Γιατί θρησκευτικός γάμος; Για να μπολιαστεί ο φθαρτός έρωτας με το άφθαρτο Σώμα του Χριστού. Σύνδεση γάμου ως αληθινής κοινωνίας προσώπων με τη Θεία, Αγιοτριαδική αλληλοπεριχωρητική Κοινωνία.

→ **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Να συναισθανθούν τις θεολογικές προεκτάσεις του μυστηρίου του γάμου ως **συνθέωση συζύγων = Εύα ως «βοηθός»** (προς τη θέωση) **του Αδάμ**. Πρότυπο διατήρησης σχέσεων των συζύγων: Ο Αγιοτριαδικός αλληλοπεριχωρητικός τρόπος ζωής. Να μπορούν να διαχωρίζουν με διακριτική ευχέρεια την περίπτωση του **ορθόδοξου μοναχισμού** όπου η ολοκλήρωση σ' αυτή την περίπτωση επιτυγχάνεται σταυρικά: με την αγάπη προς τους άλλους και το δόσιμο στο Θεό αποφεύγοντας ευσεβιστικές παρανοήσεις.

→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται τη θεολογική σημασία και τις προεκτάσεις του όρου «**ολοκλήρωση**» στο πρόσωπο του διαφορετικού φύλου.

4. Αξιολόγηση:

Πολλαπλή επιλογή δραστηριοτήτων που να συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με βάση τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας σε συμφωνία με το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου.

Ενδεικτικά προτεινόμενες πηγές:

- Γρηγορίου του Παλαμά, *Προς Ξένην*: PG.150,1069C (περί γενετήσιου ενστίκτου).

- Καρδαμάκη, Μ. (1991). *Το μυστήριο της αγάπης*, Αθήνα: Ακρίτας
- Κεσελόπουλου Α, (1986). *Πάθη και αρετές στη διδασκαλία του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά*, Δόμος, σελ. 23-33
- Χαρόνη, Β. (2002). *Παιδαγωγική ανθρωπολογία Μ. Βασιλείου*, σελ.466 – 474

13/25. Δ.Ε. 12 Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ:

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: **1.1. Οι πληροφορίες** , βλέπε σημείο 3.1. **1.2. Το ενδιαφέρον** των μαθητών για το θέμα.

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Η οικογένεια: δυναμικός θεσμός που χαρακτηρίζεται ως η αφετηρία κοινωνικής, πολιτισμικής και ψυχολογικής διαμόρφωσης των προσώπων που την απαρτίζουν

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

→ **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες: Συνθέωση:** σύνδεση με προηγούμενη Δ.Ε. Μέσα στην πορεία αυτή εντάσσεται η έξοδος από το εγώ των συζύγων, στο πρόσωπο του τρίτου, του παιδιού. Οικογένεια: κοινωνιολογική αναφορά: Σύμφωνα με κοινωνιολόγους³² ο θεσμός «οικογένεια» διήλθε μέσα από τις φάσεις: **Μητριαρχία, Πατριαρχία, Πυρηνική**. Το πέρασμα μεταξύ των δομών ήταν φυσικό να επηρεάσει κοινωνιολογικά τον πολιτισμό, την οικονομία, το δίκαιο. Οικογένεια και Ορθοδοξία: ως η προέκταση του γάμου, στηρίζεται σε δυο θεμέλια: 1.Αγαπητική συνύπαρξη προσώπων. 2. Σεβασμός στη μοναδικότητα των προσώπων που την συναποτελούν ως ελευθερία. Πρότυπο διατήρησης ελευθερίας και αγάπης : η Αγία Τριάδα.

³² R.Bastide , M.K.Meinhoff , M.Dieterich.

Τεκνοποίηση: Προϋπόθεση: η πλήρης επίγνωση του νέου ρόλου, η θυσιαστική αυτοπροσφορά./ Έξοδος από το «εγώ»/ Διαχωρισμός **τεκνογονίας - τεκνοτροφίας**. /Ανάγκη πνευματικού απογαλακτισμού = «**Τρίτη έξοδος**» (Έριχ Φρομ).

→ **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Να εκτιμούν σωστά τα **θεμέλια** της ορθόδοξης οικογένειας: **μοναδικότητα προσώπων** και γνήσια , μη ανταγωνιστική **αγάπη**, αντιλαμβανόμενοι τις θεολογικές και κοινωνιολογικές τους προεκτάσεις. Να συναισθανθούν τη διαφορά μεταξύ της **τεκνογονίας** και της **τεκνοτροφίας** αντίστοιχα ,μέσα από την πατερική θεόσοφη σκέψη.

→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Ο σεβασμός στο θεσμό της οικογένειας, το πρωτογενές κύτταρο της κοινωνίας διαπολιτισμικά.

4. Αξιολόγηση:

Πολλαπλή επιλογή δραστηριοτήτων που να συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με βάση τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας σε συμφωνία με το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου.

Ενδεικτικά προτεινόμενες πηγές:

- Κουφογιάννη, Κ. (1990). Η άγαμη μητέρα. «*Σύναξη 36*» σελ.81-83.
- Μ. Βασιλείου:«*Προς πιστόν πατέρα*»16, ΕΠΕ 28, 548-550-MG47, 376
- Μ. Βασιλείου: «*Η συμβολή της συζύγου μπορεί να διορθώσει το σύζυγο*». Ομιλ., ΞΑ΄ , 3-4, ΕΠΕ 14, 168-MG 59, 340-341
- Μ. Βασιλείου: «*Τα παιδιά να σέβονται τους γέροντες γονείς τους όπως οι πελαργοί*», Εις Εξαήμερον, Η,5,ΕΠΕ 4,318

14/25. Δ.Ε. 13 Ο ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ:

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: Οι έννοιες- πληροφορίες, σημείο 3.1.

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Ο προσδιορισμός της έννοιας «ζωή» ως συγκερασμού **σχέσης** και **ενέργειας**: η ζωή αποτελεί αδιάκοπη ενεργειακή σχέση όταν συνδέεται άμεσα με την Πηγή προέλευσής της : τις Αγιοτριαδικές Άκτιστες Ενέργειες.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

3.1. Έννοιες- Πληροφορίες: Ζωή= **σχέση και ενέργεια**. Όλα τα όντα μετέχουν στην **ουσιοποιό ενέργεια**, τη δημιουργική δηλαδή ενέργεια που δίνει την οντολογική ύπαρξη. Μοναδικότητα του ανθρώπου ένεκα της συμμετοχής του ταυτόχρονα στην ουσιοποιό και τη **λογοποιό ενέργεια** ως του μοναδικού λογικού όντος στον υλικό κόσμο. **Φως = Ενέργειες**. Πηγή ενεργειών η Αγιοτριαδική ακατάληπτη Ουσία. Συνεπώς, ό,τι πηγάζει από τις ενέργειες της Αγίας Τριάδας έχει ζωή-αιτία ύπαρξης. Ζωή= μεταβίβαση ενέργειας από την πηγή. Ο Ων = η πηγή της ενέργειας ,Ιω.11,25 «Εγώ είμαι η Ζωή»).

3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης: Εστίαση της προσοχής των μαθητών στο χώρο των άκτιστων ενεργειών όπως αυτές εκδηλώνονται εικαστικά στο χώρο της βυζαντινής αιογραφίας ως 1. το λευκό φως που περιβάλλει ωοειδώς τον Θεάνθρωπο στη Μεταμόρφωση και Ανάσταση 2. το φωτιστέφανο και το χρυσό φόντο στις εικόνες των Αγίων: ο κάθε άνθρωπος είναι φορέας ενεργειών, μέτοχος και συμμετοχος στη σχέση και την ενέργεια (Παλαμική θεολογία, Άγιος Σεραφεΐμ του Σάρωφ). Θέωση είναι η κατάσταση χαρισματικής συμμετοχής στις Άκτιστες Θεϊκές ενέργειες με την ταυτόχρονη διατήρηση της μοναδικότητας του προσώπου.

→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Η εκτίμηση του μοναδικού δώρου της ζωής στο πρόσωπο του κάθε ανθρώπου, φορέα της, ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων.

4. Αξιολόγηση:

Επιλογή δραστηριοτήτων που να συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με βάση τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας (σημείο 3.1) σε συμφωνία με το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου. Στο σημείο αυτό προτείνονται ενδεικτικά για τον καθηγητή οι παρακάτω πηγές:

- Ευδοκίμωφ, Π. (1972). *Η Ορθοδοξία*: Ρηγόπουλος, σελ. 150-152.
- Ν. Ματσούκα : *Δογματική και Συμβολική θεολογία*- Τόμος Α , σελίδες155-158, 164-169,180 .
- Μπέγζου, Μ. (1988). *Δοκίμια φιλοσοφίας της θρησκείας*. Γρηγόρης: Αθήνα, σελ.267 - 269
- Ιστοσελίδα Ι. Μ. Ναυπάκτου: Μεταμόρφωση/ Θέωση/ πατερικές παραπομπές/ Γρηγόριος ο Παλαμάς
http://www.vic.com/~tscon/pelagia/htm/b26.e.i_despotikes_eortes.07.htm

Εισήγηση: Η Δ.Ε. 13 να διδαχθεί συνδυαστικά με τη Δ.Ε. 24. Πυρηνικές Έννοιες για τη Δ.Ε.24: Ενέργειες /Μεταμόρφωση/ Αναστημένο σώμα Θεανθρώπου ως το προοίμιο της ανθρώπινης θέωσης/ ψυχωσωματική διάσταση της Ανάστασης/ συνθετική ανθρωπολογία. **Για τη Δ.Ε. 24 προτείνονται προς εμπλουτισμό οι παρακάτω πηγές:**

- Μ. Βασιλείου *Εις Εξαήμερον*, ομιλ. Η΄, 8, ΕΠΕ 4, 332-334-ΒΕΠ 51, 262-MG 29, 184-185: «Αλλαγή όμοια με αυτή που θα γίνει κατά την Ανάσταση συντελείται στις διάφορες φάσεις της ζωής του μεταξοσκώληκα».
- Συνέπειες της ανάστασης του Χριστού: ανάσταση των ψυχών και των σωμάτων μας
<http://users.otenet.gr/~styliant/orthodoxia/ΚΑΙΝΗ/Pasxa.htm>

15/25. Δ.Ε. 14. ΒΙΟΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ:

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: **3.1. Οι έννοιες- πληροφορίες** (σημείο 3.1.) **3.2. Το πρόβλημα:** «Βιοεπιστήμες με ή χωρίς ανθρώπινο πρόσωπο»; **3.3. Το ενδιαφέρον των μαθητών** (συνθετικές εργασίες / σημείο 4 αξιολόγηση).

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας : Η παρουσίαση των βιοεπιστημών και των κλαδικών τους υποδιαίρεσεων υπό το πρίσμα της βιοηθικής.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

- **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες: Βιοεπιστήμες** :ενοιολογική και ετυμολογική ανάλυση του όρου. **Κλάδοι** των βιοεπιστημών: **Βιολογία:** Έρευνα των φαινομένων της οργανικής ζωής. **Βιοχημεία:** Έρευνα χημικών διαδικασιών του κύκλου της ζωής στα φυτά και ζώα. **Βιοτεχνολογία:** Η χρησιμοποίηση ζωντανών οργανισμών ή άλλων βιολογικών συστημάτων για την παραγωγή φαρμάκων ή άλλων προϊόντων. **Βιοηθική:** Κλάδος φιλοσοφίας που ασκεί κριτικό έλεγχο στους ιατρικούς κλάδους. Επιτεύγματα βιοεπιστημών: **Κλωνοποίηση/ Αντισύλληψη/ Εξωσωματική Γονιμοποίηση/ Γενετική μηχανική/ Αφαίρεση – μεταμόσχευση οργάνων**
- **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Να γνωρίζουν το ακριβές περιεχόμενο της έννοιας : «**βιοεπιστήμες**» καθώς επίσης και τις κυριότερες κλαδικές υποδιαίρεσεις της. Να είναι σε θέση να εντοπίζουν τα επιτεύγματα (θετικά και αρνητικά) και το βαθμό εισβολής των βιοεπιστημών στη ζωή μας: τεχνητή γονιμοποίηση/ αντισύλληψη /κλωνοποίηση /αφαίρεση και μεταμόσχευση ανθρώπινων οργάνων.
- **3.3. Στάσεις και αξίες:** Οι βιοεπιστήμες γενικά αξιολογούνται κριτικά υπό το πρίσμα της ανιδιοτελούς δημιουργικότητας, όταν αυτές σέβονται την αξιοπρέπεια του ανθρώπινου όντος . Όριο, η διαφύλαξη της προσωπικής ελευθερίας

4. Αξιολόγηση:

Επιλογή συνθετικών εργασιών με την εμπλοκή του μαθήματος της βιολογίας, που να συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με βάση τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας (σημείο 3.1) σε συμφωνία με το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου.

Στο σημείο αυτό προτείνεται ενδεικτικά:

Συνθετική εργασία (κείμενο/ εικόνα/ φωτογραφία/ χρήση διαδικτύου) βασισμένη στα ειδικά ενδιαφέροντα και πολλαπλά ταλέντα των συγκεκριμένων μαθητών που μπορεί να βασιστεί (ενδεικτικά):

- Στην εικαστική απόδοση του μηνύματος της εικόνας (ως αφόρμηση) του έργου του Gunther von Hagens : « *Ανατομική εικόνα του ανθρώπου*» (η εικόνα παρατίθεται στο εγχειρίδιο). Αναμενόμενα συμπεράσματα: Ο κατακερματισμός –επιμερισμός του βιολογικού ανθρώπινου σώματος ,το οποίο κινείται με ταχύτητα (πρόοδος) στο χώρο του υπαρξιακού κενού που το περιβάλλει. Εν τούτοις ,το ανθρώπινο πρόσωπο (θεολογικά ο όλος άνθρωπος) εξακολουθεί να υπάρχει ως συνεκτική δύναμη που αναγκαστικά συνοδοιπορεί προς ένα αμφίβολο μέλλον (σταθερό απλανές βλέμμα).
- Στην παράθεση αποσπάσματος από κείμενο του Δημήτρη Μόσχου με τίτλο: «Σώμα μου, κλωνισμένο από ειδικό» στο συνοπτικό τόμο του Σ. Φωτίου, «*Η ελευθερία ως αγάπη*» σελ. 278- 281.
- Ιστοσελίδα Ινστιτούτου Γενετικής και Νευρολογίας Κύπρου: <http://www.cing.ac.cy/>
- <http://www.tomellon.com.gr>
- Σύνοψη της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις βιοεπιστήμες:
http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/growth_and_jobs/i23011_el.htm
- Ψηφίσματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. που αφορούν στις βιοεπιστήμες: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2002-0566+0+DOC+XML+V0//EL>

16/25. Δ.Ε. 15 ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΡΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: 1.1. Οι έννοιες- πληροφορίες σημείο 3.1. 1.2. Το ενδιαφέρον για το θέμα

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Κάθε μορφή παραβίασης, απο- ιεροποίησης και περιφρόνησης της ανθρώπινης ζωής αποτελεί βεβήλωση από μέρους του ανθρώπου της παρουσίας του Θεού στην ανθρώπινη ιστορία.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

- **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:** Επαναφορά στο διδακτικό προσκήνιο του περιεχομένου της έννοιας «ζωή» ως συγκερασμού σχέσης και ενέργειας σε αντίφαση με το **σωματικό θάνατο** που ορίζεται ως η οριστική διακοπή όλων των βιολογικών λειτουργιών του ανθρώπινου οργανισμού. Τρεις μορφές θανάτου: **φυσικός, αιφνίδιος, βίαιος** (φόνος, θανατική ποινή). **Βασανιστήρια:** διαχρονική μέθοδος κακοποίησης μέσω υποβολής του ανθρώπινου προσώπου σε σωματική αλλά και ψυχική δοκιμασία.
- **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Να αντιλαμβάνονται τι ορίζεται επιστημονικά «βιολογικός θάνατος» διακρίνοντας ταυτόχρονα τις μορφές του : φυσικός –αιφνίδιος –βίαιος και τα επιμέρους γνωρίσματά τους. Να γνωρίσουν πως ο φόνος και η θανατική ποινή αποτελούν μορφές εκδήλωσης βίαιου θανάτου και ταυτόχρονης άρνησης ή παρουσίας του Θεού. Να συναισθανθούν πως βασανιστήρια είναι η οποιαδήποτε μορφή άσκησης σωματικού και ψυχολογικού καταναγκασμού με συνεπακόλουθες αρνητικές επιπτώσεις στο ψυχισμό στο πρόσωπο του θύτη και του θύματος.
- **3.3. Στάσεις και αξίες:** Ανάπτυξη τάσης κοινωνικής κριτικής και αυτοκριτικής προς κάθε μορφή παραβίασης του δώρου της ζωής.

4. Αξιολόγηση: Να συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με βάση τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας (σημείο 3.1) σε συμφωνία με το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου. Ενδεικτικά προτείνεται η πλοήγηση στους ιστοχώρους 1. Της *Οργάνωση Διεθνούς Αμνηστίας* <http://www.amnesty.org.gr/> και 2. Του *Συμβουλίου της Ευρώπης* – ανθρώπινα δικαιώματα. <http://www.geocities.com/hrgreece/ikoumeniki.htm> (Η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 1948)

17/25. Δ.Ε. 16³³ ΑΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ
(Αυτοκτονία – αυτοθυσία – ευθανασία – άμβλωση)

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: 1.1. Οι έννοιες- πληροφορίες (βλέπε σημείο 3.1.)

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Η ζωή αποτελεί θεϊκό δώρο το οποίο κανείς δεν μπορεί να αφαιρέσει σφετεριζόμενος τη θέση και το ρόλο του Δημιουργού.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

→ **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:** Σύνδεση με την προηγούμενη Δ.Ε. και τις έννοιες ανθρώπινη αξιοπρέπεια -υποτίμησή της. Στόχος η προτύπωση του όρου **αυτοθυσία** Συνεπώς, το πρόσωπο που εκούσια και με ανιδιοτέλεια προσφέρει τον εαυτό του για τον άλλο, μιμείται κατά δύναμιν το Θεανδρικό πρότυπο, όταν τηρεί πλήρως τους τέσσερις άξονες : **εθελοθυσία / επίγνωση σκοπού/ αυτοεκτίμηση/ υγιή κίνητρα**. Διακατέχεται συνάμα από ικανό βαθμό αυτοεπίγνωσης των ορίων του. **Έκτρωση ή άμβλωση:** η θεληματική διακοπή της ζωής του εμβρύου. **Αυτοκτονία** = η συνειδητή αυτοκαταστροφή. Χαρακτηριστικό της γνώρισμα η απουσία ελπίδας και ο αυτοεγκλωβισμός. **Ευθανασία:** Ορίζεται ως ο όσο το δυνατόν καλύτερος, ευκολότερος και πιο ανώδυνος θάνατος, προκειμένου να συντομευθεί η αγωνία

³³ Η Διδακτική Ενότητα 16 να διδαχθεί μαζί με τη Δ.Ε. 23 «Ο άνθρωπος στις χαρές και στις λύπες της ζωής».

ετοιμοθάνατου ή πάσχοντος από ανίατη ασθένεια. Αντιδάνειο του euthanasia, όπου αρχικά σήμαινε τον ωραίο, τον ήρεμο φυσικό ή ένδοξο - αρχαία Ελλάδα- θάνατο. **Φυσική ευθανασία /Τεχνητή ευθανασία.**

→ **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Να διασαφηνίζουν πως στη συνθετική του διάσταση (πνευματική και βιολογική) το φαινόμενο « ανθρώπινη ζωή» ούτε μας ανήκει, ούτε υποστατικά πηγάζει από εμάς, ούτε και οφείλεται στη δική μας δημιουργική «παντοδυναμία», αλλά προέρχεται από τον ίδιο το Θεό.

→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Να συναισθανθούν πως η στάση μας θα πρέπει να γίνεται επικριτική απέναντι σε υστερόβουλα σκηνοθετημένες ανελεύθερες καταστάσεις που επιλεκτικά αρνούνται το δικαίωμα στη ζωή.

4. Αξιολόγηση:

Να συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με βάση τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας (σημείο 3.1) σε συμφωνία με το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου.

Ενδεικτικά προτεινόμενες πηγές:

- Ο Όρκος του Ιπποκράτη <http://www.med.uoa.gr/orkoi.php> (Ιστοχώρος Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου)
- Goleman, D. (1998). « Η συναισθηματική νοημοσύνη». Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, σελ.29. (Αυτοθυσία)
- www.unborn.gr/undorn/index.htm (Εκτροφή)
- Ιστοχώρος Ι. Μ. Ναυπάκτου (Θεματική περιοχή άρθρων: «Ευθανασία») <http://www.alopsis.gr/>

18/25. Δ.Ε.17 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ:

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: 1.1. Το πρόβλημα «Ναρκωτικά» 1.2. Το ενδιαφέρον των μαθητών για το όλο θέμα και για παραμέτρους του.

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Η πρόκληση του συναισθήματος ανεύρεσης του αληθινού επικοινωνιακού παραδείσου, κόντρα στην εικονική πραγματικότητα των εξαρτησιογόνων ουσιών.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

→ **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:** Σύνδεση με την Δ.Ε.16^η δια της επαναφοράς του όρου: **Αυτοεκτίμηση**. Χαμηλή αυτοεκτίμηση: αίτιο καταφυγής στα ναρκωτικά. **Ναρκωτικά** ορίζονται οι τοξικές ουσίες με φυσική ή χημική προέλευση, που προκαλούν κατάσταση νάρκης και τάση για ύπνο ή και το αντίθετο διέγερση αίσθημα ευφορίας και ευεξίας, επιφέροντας ταυτόχρονα εξασθένηση, διαστροφή ή και πλήρη αδράνεια των φυσιολογικών λειτουργιών του κεντρικού νευρικού συστήματος και στερητικό σύνδρομο. Ετυμολογία : αρχαίο ναρκώ –(όω)<νάρκη³⁴.

→ **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Να συσχετιστεί το προπατορικό αμάρτημα (η απόφαση δηλαδή να γίνομαι Θεός χωρίς το Θεό) με τον ψεύτικο παράδεισο που υπόσχονται να προσφέρουν οι ναρκωτικές ουσίες. Ενδοσκόπηση/ κριτική /αυτοκριτική.

³⁴ Μπαμπινιώτη, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, σελ.1174

→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Να εκτιμήσουν τη μοναδικότητα της ψυχοσωματικής σύστασης του ανθρώπινου όντος, αντιλαμβανόμενοι το κυριότερο αίτιο της ροπής των νέων προς τα ναρκωτικά: τη **χαμηλή αυτοεκτίμηση**, όπως αυτή σχηματίζεται από ενδογενείς (ψυχολογικούς) και εξωγενείς (κοινωνικούς/περιβαλλοντικούς) παράγοντες (σύνδεση με τη Δ. Ε. 9)

4. Αξιολόγηση:

Να συγκρίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με βάση τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας (σημείο 3.1) σε συμφωνία με το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου.

Ενδεικτικά προτεινόμενες δραστηριότητες:

- Παρουσίαση οργανωμένων ομάδων πρόληψης που ενεργούν στην Κύπρο καθώς επίσης και στο έργο που αυτές επιτελούν τα τελευταία χρόνια σε τοπικό επίπεδο
- Συλλογή πληροφοριών για τα κυριότερα ναρκωτικά σκευάσματα όπως: κατηγορίες, περιγραφή σκευάματος, είδη, προϊστορία, *προέλευση, ψυχοσωματικές επιδράσεις.*
- Μελέτη- έρευνα για το πόσο το διαδίκτυο συμβάλλει αρνητικά στην ενημέρωση και στην έμμεση εξάπλωση των ναρκωτικών ουσιών

19/25. Δ.Ε. ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

1. Προτεινόμενοι Άξονες Οργάνωσης της Ενότητας: 1.1. Οι έννοιες- πληροφορίες (σημείο 3.1.) 2. Το πρόβλημα: «Τεχνολογία φάρμακο, φαρμάκι ή κάτι άλλο»;

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Η συμπόρευση των επιστημών μέσω της διαχρονικής χρήσης της τεχνολογίας στην υπηρεσία ανάδειξης του ανθρώπινου προσώπου, νοσηματοδοτεί θετικά κάθε πτυχή της ζωής σε κάθε εποχή και πολιτισμό.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

→ 3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:

Τεχνολογία: Πρόκειται για τον τομέα της γνώσης που αφορά στην εφαρμοσμένη επιστήμη, τις εφευρέσεις, την ανάπτυξη και πρακτική αξιοποίηση επιστημονικών γνώσεων και μεθόδων με έμφαση στους χώρους της βιομηχανίας και μηχανικής. Ετυμολογικά πρόκειται για σύνθετη λέξη: **τέχνη + λόγος**, που δεν εκφράζει τις σημερινές προεκτάσεις του όρου. **Διαχρονικά τεχνολογία καλείται ό, τι προεκτείνει μέσα από τη δημιουργικότητα** τις δυνατότητες των **ορίων**, των άκρων δηλαδή του ανθρώπου, βιολογικών και πνευματικών (π.χ. το να χρησιμοποιήσει ο πρωτόγονος ένα ξύλο για να χτυπήσει ένα ζώο, θεωρείται μορφή τεχνολογίας). Π.Δ. Γένεσις: **«εργασία στον παράδεισο»:** εντολή του Θεού προς τη πρώτη ανθρωπότητα/ προϊόν δημιουργικότητας ως δώρο του «κατ' εικόναν». Η τεχνολογία: συνοδεύει τον άνθρωπο από την αυγή της ιστορίας του: χειροπέλεκις / επεξεργασία του λίθου/ ο τροχός/ Δυτική Ευρώπη /Αναγέννηση/ εφευρέσεις / βιομηχανική επανάσταση. **Ρεαλιστική αισιοδοξία** (το μέτρο, η τεχνολογία με ανθρώπινο πρόσωπο). **Ρομαντική απαισιοδοξία** (η ευσεβιστική και αβάσιμη δαιμονοποίηση της τεχνολογίας/ η εσφαλμένη αντίληψη της έννοιας «παράδοση»). Στον αντίποδα, η **Τεχνοκρατική υπεραισιοδοξία** (η μονολιθική ωραιοποίηση της τεχνολογίας/ η αποπροσωποποίηση στο βωμό των τεχνοκρατών /η απογύμνωση της δημιουργικότητας από την πνευματική διάσταση του προορισμού της)

3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης: Ενδείκνυται να αντιμετωπίζουμε την τεχνολογική πρόοδο με **ρεαλιστική αισιοδοξία** χωρίς όμως να θυσιάζουμε τη δημιουργική κριτική διάθεση απέναντι στα εκάστοτε τεχνολογικά νέα επιτεύγματα. Κοντά σε αυτά, μέσα από την αλματώδη και ανεξέλεγκτη τεχνολογική φρενίτιδα, ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται την μικρότητα και αδυναμία του μπροστά στο μεγαλείο της δημιουργίας³⁵.

3.3. Στάσεις και αξίες: Να αναπτύξουν ενεργά ερευνητικό ενδιαφέρον που να αφορά στα ραγδαία εξελισσόμενα (όποια) τεχνολογικά επιτεύγματα, αναπτύσσοντας παράλληλα νηφάλια ελεύθερη κριτική διάθεση.

4.Αξιολόγηση: Να συγκλίνει στην εμπέδωση στάσεων, αξιών, αφομοίωση συμπεριφορών με βάση τις Πυρηνικές Γνώσεις της Ενότητας (σημείο 3.1) σε συμφωνία με το Γενικό Σκοπό του μαθήματος για την Τρίτη Λυκείου.

Ενδεικτικά προτεινόμενα θέματα προς πολλαπλή ανάπτυξη:

- Τεχνολογία και περισσότερος ελεύθερος χρόνος
- Μανία υπερκατανάλωσης, η έλλειψη του μέτρου.
- Ελαχιστοποίηση του κινδύνου θανάτων προερχόμενων από λοιμώδεις ασθένειες, αύξηση του ορίου ζωής.
- Η αλλοτρίωση και η μοναχικότητα του ανθρώπου των αστικών κέντρων
- Ο «έξυπνος» πόλεμος των εξίσου «έξυπνων» τηλεκατευθυνόμενων στόχων με εκατομμύρια ανυποψίαστα θύματα
- Καταλήστευση των φυσικών πρώτων υλών, πυρηνικά απόβλητα, χημικές βιομηχανίες, συνεπακόλουθες ανίατες ασθένειες
- Υποβάθμιση της ανθρωπιστικής παιδείας και της μοναδικότητας του προσώπου: από την παιδεία στην κατάρτιση
- Ένταξη των ατόμων με ειδικές αναπηρίες στην οικονομική και κοινωνική καθημερινότητα

³⁵ Γιαννουλάτου, Α. (2000). «Παγκοσμιοότητα και Ορθοδοξία»: Ακρίτας, σελ. 50
Γκίκα, Σ. (1995). «Κοινωνικά προβλήματα». Αθήνα: Σαβάλας, σελ.208-211.

20/25. Δ.Ε. 19 ΤΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

1. Προτεινόμενος Άξονας Οργάνωσης της Ενότητας: Το πρόβλημα: « *Οικολογία και συνδημιουργία*».

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Σκοπός της Δ.Ε.19 αποτελεί η ευαισθητοποίηση των παιδιών και η ταυτόχρονη προβολή Στάσεων και Αξιών προς την αντιμετώπιση και απάμβλυνση του οικολογικού προβλήματος ως συν-οικονόμοι της υλικής δημιουργίας που θεολογικά έχει τις ρίζες της στην πνευματική .

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

→ **3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:** Έννοια **Οικολογία**. Σύνδεση προϋπάρχουσων εννοιών από τη Δ.Ε.7: το **κοινωνικό πρόβλημα** της ανισοκατανομής/ εκμετάλλευσης αγαθών και πόρων, επιχειρώντας μια αναδρομή: Άνθρωπος = Ψυχοσωματικό ον με οργανική και ψυχολογική **εξάρτηση από το περιβάλλον**. **Κατάχρηση η αρνητική διοχέτευση δημιουργικότητας**. Άμεση συνεπαγωγή: η κατάχρηση της εσωτερικής ελευθερίας σε ατομικό επίπεδο. Παράμετρος κοινωνιολογικής προέκτασης: η **οικολογική ανισορροπία**/. Τη Δ.Ε.9: « Η Ελευθερία του ανθρώπου» Vs του Υπεράνθρωπου του Νίτσε στην περίπτωση η **οικολογική καταστροφή** στο βωμό των οικονομικών συμφερόντων/. Τη Δ.Ε.10: «Το ανθρώπινο σώμα» όπου γίνεται αναφορά στη ψυχοσωματικότητα / . Τη Δ.Ε.18: «*Τεχνολογία*» ως τη σύγχρονη **αφετηρία** του οικολογικού προβλήματος.

→ **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Να **επισημαίνουν** τις αφετηρίες, τις διαστάσεις και τις συνακόλουθες προεκτάσεις /αλυσιδωτές επιπτώσεις της υφής του προβλήματος. Να **καθορίζουν** την αλληλεπίδραση του προβλήματος σε όλες τις άμεσα ή έμμεσα επηρεαζόμενες πτυχές: Ψυχολογικό-εσωτερικό, κοινωνικό, φυσικό περιβάλλον.

→ **3.3. Στάσεις και αξίες:** Να **συνειδητοποιήσουν** το μερίδιο προσωπικής ευθύνης ως **στάση ζωής** προς το όλο πρόβλημα ως « οικο-λόγοι, συν-οικο-νόμοι , συν-πολίτες, ευρωπολίτες στη φιλοσοφική βάση του *«σκέψου παγκόσμια και δράσε τοπικά»*.

4. Αξιολόγηση:

Συνθετικές εργασίες (κείμενο/εικόνα/ κατασκευή/ ηλεκτρονική παρουσίαση/ έρευνα) προτεινόμενοι θεματικοί άξονες:

- Οικολογικό: τεχνολογικές οι αφετηρίες / συνεπαγωγή η περιβαλλοντική ανισορροπία.
- Ποικιλομορφία προβλημάτων με επιπτώσεις αλυσιδωτές: Από τη ψυχή στο βιολογικό σώμα και από εκεί στο όλο περιβάλλον, ψυχολογικό- κοινωνικό- φυσικό.
- Εντοπισμός της θεολογικής ρίζας του προβλήματος: Το πρόβλημα είναι στη φύση του πνευματικό. Η κατάχρηση της εσωτερικής ελευθερίας επιφέρει τη διάσταση ανθρώπου εναντίον του Θεού, του ανθρώπου εναντίον του φυσικού κόσμου, του φυσικού κόσμου εναντίον του ανθρώπου: το περιβάλλον στην πατερική θεολογία *«συνστενάζει και συνωδίνει»* (Καβάσιλας Θεσσαλονίκης).

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Η Δ.Ε. 19 αναπτύσσεται πλήρως (θεωρητικό πλαίσιο και πρακτική εφαρμογή) με βάση τη φιλοσοφία των νέων Αναλυτικών στο Βοήθημα για τον καθηγητή *«Θρησκευτικά – Διαδίκτυο. Ενσωμάτωση και χρήση των Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) στη διδακτική διαδικασία³⁶»*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου: 2008 (Θεματική: Δ.Ε. 19 Γ΄Λυκείου)

³⁶ Τα βοήθημα έχει σταλεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου σε όλες τις σχολικές μονάδες [ένα αντίτυπο ανά μονάδα] σε έντυπη και σε ηλεκτρονική μορφή.

21/25. Δ.Ε. 20 Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

1. Προτεινόμενος Άξονας Οργάνωσης της Ενότητας: 1.1. Το Πρόβλημα « *Τεχνολογικά Μέσα Ενημέρωσης και η διατήρηση της αυτονομίας του προσώπου*».

2. Γενικός Σκοπός της Ενότητας: Ο Σκοπός της Δ.Ε. 20 είναι το να συνδέσει το δικαίωμα της διατήρησης της αξιοπρέπειας του ανθρώπινου προσώπου τοπικά και διεθνώς με την Κοινωνία της Πληροφορίας και τον τρόπο που αυτή αντιμετωπίζει τον άνθρωπο. Η υγιής Κοινωνία της Πληροφορίας έχει ως στόχο της την ενημέρωση και την προαγωγή δημιουργικών αξιών για το πρόσωπο και την κοινωνία.

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:

Σύνδεση με τις διδακτικές ενότητες Δ.Ε.9: Μορφές σύγχρονου Υπεράνθρωπου/ η επικράτηση του «δυνατού» προεκτάσεις στα ΜΜΕ/ Δ.Ε.10: Ολοκληρωμένος άνθρωπος είναι ο ψυχοσωματικός /συνεπαγωγή **ο επικοινωνιακός άνθρωπος**. Δ.Ε.18: Η αναγκαιότητα και το αισιόδοξα ανθρώπινο πρόσωπο της σύγχρονης³⁷ τεχνολογίας στα ΜΜΕ. **Μέσα μαζικής Ενημέρωσης/ Μέσα Ενημέρωσης των Πολιτών. Προπαγάνδα/ πληροφόρηση/ πλουραλισμός/ δημοκρατικότητα/ πολυφωνία.**

3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης: Να γνωρίσουν την αναγκαιότητα πλουραλιστικής αλλά και κριτικής συμπόρευσης με τη συνεχώς μετεξελισσόμενη κοινωνία των Μ.Μ.Ε. Καθορισμός της εννοιολογικής διαφοροποίησης στο περιεχόμενο των όρων: Μ.Μ.Ε.

³⁷ Αναφέρθηκε η παράμετρος «σύγχρονη» τεχνολογία, επειδή ο όρος δεν είναι καινούριος. Τεχνολογία, όπως αναφέρθηκε και στο αντίστοιχο κεφάλαιο-συναντάται και στους πρωτόγονους πολιτισμούς: ό, τι προεκτείνει τις δυνατότητες του ανθρώπου τα άκρα/ τα βιολογικά και νοητικά αποτελεί τεχνολογία.

(Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ως μαζικοποίηση/ αποπροσωποποίηση) και Μ.Ε.Π. (Μέσα Ενημέρωσης Πολιτών: ο πολίτης είναι πρόσωπο και δεν μαζικοποιείται, θεολογικά δόκιμη η χρήση του όρου).

- **3.3. Στάσεις και αξίες:** Να επισημαίνουν κριτικά το βαθμό και τον τρόπο εισβολής των Μ.Μ.Ε. στην προσωπική ελευθερία του πολίτη, είτε δια μέσω της διαφήμισης /προπαγανδιστικής και πληροφοριακής/, είτε μέσω της επιβολής και ανάδειξης αρνητικών προτύπων ζωής, ιδιαίτερα σε συναισθηματικά ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες όπως τα μικρά παιδιά και οι έφηβοι.

4. Αξιολόγηση:

- Να διερευνηθεί ο τυχόν συσχετισμός μεταξύ της διατήρησης της προσωπικής εσωτερικής αυτονομίας και της μάχης για την «πρώτη είδηση» της ημέρας.
- Ποια η προσωπική σας τοποθέτηση ως προς τη δημοσιοποίηση και προβολή στο βωμό της τηλεθέασης: Μορφών και παραμέτρων του ανθρώπινου πόνου/. Ατόμων με ειδικές ικανότητες σε ρόλο πρωταγωνιστή /. Ρατσιστικού περιεχομένου ατάκες σε ψυχαγωγικές εκπομπές.
- Να γνωρίσουν από την τοπική πραγματικότητα τη σχέση του φορέα της πληροφόρησης (το Μέσο Ενημέρωσης) με τον πολίτη (τον δέκτη της πληροφόρησης) σε θέματα όπως: Την ύπαρξη ή όχι επαγγελματικής επάρκειας και σφαιρικής κατάρτισης των ανθρώπων που κινούν τα νήματα και σχεδιάζουν τις πολιτικές στον κοινωνιολογικά ευαίσθητο αυτό χώρο./Τα μέτρα προστασίας του τηλεθεατή./Τις παραβιάσεις του κώδικα δεοντολογίας για την προστασία του πολίτη.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Η Δ.Ε. 20 αναπτύσσεται πλήρως (θεωρητικό πλαίσιο και πρακτική εφαρμογή) με βάση τη φιλοσοφία των νέων Αναλυτικών στο Βοήθημα για τον καθηγητή «Θρησκευτικά – Διαδίκτυο. Ενσωμάτωση και χρήση των Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) στη διδακτική διαδικασία³⁸». Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου: 2008 (Θεματική: Δ.Ε. 20 Γ' Λυκείου)

³⁸ Τα βοήθημα έχει σταλεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου σε όλες τις σχολικές μονάδες [ένα αντίτυπο ανά μονάδα] σε έντυπη και σε ηλεκτρονική μορφή.

22 και 23/25. Δ.Ε. 21 και 22: ΑΓΧΟΣ/ ΜΟΝΑΞΙΑ/ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗ/ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ:

1. Προτεινόμενος Άξονας Οργάνωσης των Ενοτήτων: Το πρόβλημα « Άγχος/ μοναξιά/ περιθωριοποίηση/ αλλοτρίωση»

2. Γενικός Σκοπός των Διδακτικών Ενοτήτων 21 και 22: Η Δ.Ε.21 εισάγει στη διδακτική επικαιρότητα τον πολυσυζητημένο όρο «*Διαπολιτισμικότητα*» ως πολυσυλλεκτικότητα που αποτελεί κύριο υπό έμφαση Παιδαγωγικό Στόχο του Κυπριακού Εκπαιδευτικού Συστήματος. Οι επί μέρους σκοποί περιστρέφονται γύρω από την απάμβλυνση του κοινωνικού φαινομένου της περιθωριοποίησης ως αποτελέσματος του άγχους και της μοναξιάς που περιβάλλουν το σύγχρονο άνθρωπο (Δ.Ε.21) που αδυνατεί να αντισταθεί στην αλλοτρίωση (Δ.Ε.22).

3. Πυρηνικές Γνώσεις:

→ 3.1. Έννοιες- Πληροφορίες:

Πολιτισμός/ Πλουραλισμός/ Παγκοσμιότητα. : Για την Ορθοδοξία ο φυλετισμός θεωρείται η αλλοτρίωση της ανθρώπινης φύσης που οδηγεί πρόσωπα και ομάδες στον **αυτοπεριορισμό**, τα αδιέξοδα, την περιθωριοποίηση. Το **άγχος** μεταφράζεται ως ακατάπαυστη αγωνία, υπερένταση, κατάργηση του μέτρου, ανταγωνισμός, έλλειψη εμπιστοσύνης στο Θεό και το συνάνθρωπο. Διαφορετικά, αποπροσανατολισμός από το στόχο: την αλληλοπεριχωρητική ενότητα δια του σεβασμού της ετερότητας και της διατήρησης του δικαιώματος στη διαφορά. **Αλλοτρίωση:** Η αίσθηση της αποξένωσης του σύγχρονου ανθρώπου από τον εαυτό του και τον κόσμο που τον

περιβάλλει. Αυτό συνοδεύεται με απώλεια στοιχείων σύμφυτων της προσωπικότητάς του με αποτέλεσμα να καταλήγει διαφοροποιημένος ή κατώτερος ως προς την προγενέστερή του αυτοεικόνα. Η Ορθόδοξη Εκκλησία ως **πολυσυλλεκτική** και **πανανθρώπινη κοινωνία αποδοχής του άλλου** καλεί όλα της τα μέλη να συμμετάσχουν δυναμικά στην **ανακαίνιση** του κόσμου. Το κάλεσμα αυτό απευθύνεται στον **κάθε άνθρωπο** και εστιάζεται στα ακόλουθα σημεία: **α)** Ο κάθε άνθρωπος αποτελεί εικόνα Θεού. **β)** Επιβάλλεται σεβασμός στην προσωπική **ετερότητα** και τη συνειδησιακή ελευθερία. **γ)** Στη συναίσθηση της **προσωπικής ευθύνης** του κάθε χριστιανού προς τη διατήρηση της οντότητας και αξιοπρέπειας του όποιου **«άλλου» του αδελφού**.

- **3.2. Δεξιότητες- τρόπος σκέψης:** Η Ενανθρώπιση αποτέλεσε και αποτελεί το δυναμικότερο κέντρισμα κατά της μοναξιάς, περιθωριοποίησης, φυλετισμού, μισαλλοδοξίας και εθνικισμού
- **Στάσεις και αξίες:** Για να πραγματοποιηθεί η κοινωνική ανακαίνιση θα πρέπει να προϋπάρξει η εσωτερική προς το καλόν αλλοίωση του κάθε ανθρώπινου προσώπου.

4. Αξιολόγηση:

Δημιουργία συνθετικού Project διάρκειας.

Οι Δ.Ε. 21 και Δ.Ε. 22 αναπτύσσονται πλήρως (θεωρητικό πλαίσιο/ πηγές αναφοράς/ πρόσθετο πολυσυλλεκτικό υλικό/ παιχνίδι) με βάση τη φιλοσοφία των νέων Αναλυτικών στο Βοήθημα για τον καθηγητή «Θρησκευτικά – Διαδίκτυο. Ενσωμάτωση και χρήση των Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) στη διδακτική διαδικασία³⁹». Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου: 2008 (Θεματική: Δ.Ε. 21 και Δ.Ε. 22 για τη Γ' Λυκείου

³⁹ Τα βοήθημα έχει σταλεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου σε όλες τις σχολικές μονάδες [ένα αντίτυπο ανά μονάδα] σε έντυπη και σε ηλεκτρονική μορφή.